

”Lastensuojelun sosiaalityöntekijä
tekee aina väärin?”

- nettikeskustelua lastensuojelusta ja
tapaus Eerikasta

OUTI HARJU-KOSKELIN
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteen yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2015

HARJU-KOSKELIN, OUTI: ”Sosiaalityöntekijä tekee aina väärin?” –nettikeskustelua lastensuojelusta ja tapaus Eerikasta

Pro gradu –tutkielma, 93 s.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Arja Jokinen

Marraskuu 2015

Tutkimuksessa tarkastellaan verkossa lastensuojelusta käytyä keskustelua diskurssianalyttisesti. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten nettikeskustelussa puhutaan lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä. Lisäksi pohdin millaisia vaikutuksia keskustelijoiden käyttämällä puhetavoilla on sosiaalityölle ja lastensuojelulle instituutiona.

Tutkimuksen viitekehyksenä on kielen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tutkiminen. Näkökulmana pohjautuu sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen. Tutkimuksen kohteena on avoin, tekstipohjainen, ja anonyymi keskustelupalsta, jota analysoidaan diskurssianalyysin ja retoriikan keinoja avuksi käyttäen. Kahdeksanvuotias Eerika kuoli toukokuussa 2012 vanhempiensa kaltoinkohtelun seurauksena. Helmikuussa 2015 alkoivat hänen asioitaan hoitaneiden sosiaalityöntekijöiden virkarikos-oikeudenkäynnit ja tutkimusaineistoni koostuu näistä oikeudenkäynneistä syntyneeseen keskusteluun internetin keskustelupalstoilla.

Aineistoni keskusteluissa lastensuojelusta on paikannettavissa kuusi erilaista diskurssia, jotka olen nimennyt valvonnan tehostamisen, pätevän työvoiman puute, organisatorisen toiminnan, ammatillisen kompetenssin, sosiaalityöntekijän vastuu ja turmeltunut virkamies diskursseiksi. Aineistossani korostuvat yksittäisen sosiaalityöntekijän ja ammattikunnan vastuuta korostavat diskurssit.

Nettikeskustelulle ominaisesti keskustelussa esitetyt näkemykset ovat kärjistetysti viranomaisvastaisia. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä rakennetaan retorisia keinoja käyttäen melko vastenmielistä kuvaa. Nettikeskustelun lastensuojelusta luomalla kuvalla voi olla myös kauas kantoisempia vaikutuksia: kuva lastensuojelusta uhkaa pelkistyä viimesijaiseksi kontrolliksi. Lastensuojelun kontrolliluonteen lisääntyminen puolestaan saattaa johtaa asiakkaiden lastensuojelua kohtaan tunteman epäluulon kasvamiseen.

Avainsanat: Lastensuojelu, sosiaalityöntekijä, nettikeskustelu, verkko, diskurssianalyysi, retoriikka

UNIVERSITY OF TAMPERE

School of Social Sciences and Humanities

HARJU-KOSKELIN, OUTI: "Social worker always does wrong?" – web-discussion on child welfare

Master's Thesis, p.93.

Social Work

Supervisor Professor Arja Jokinen

November 2015

This study examines the web discussion that deals with child welfare by the means of discourse analysis. The aim is to study what kind of discussion the topics of child welfare and social workers generate. I also consider what kind of effects the tone of discussion has on social work and child welfare as institutions.

The framework of the research is the study of language and social interaction. The chosen point of view is that of social constructionism. The target of the study is an open, text-based and anonymous discussion board, which is analyzed based on means of discourse analysis and rhetorics. The research material consists of one discussion thread addressing the death of a Erika and the judicial process of the civil servants appointed to the case. The timeframe of the research material is at the beginning of the juridical process.

Six different discourses can be found in the discussion in my research material. I've named these as the tightening of control –discourse, the lack of competent workforce –discourse, the organizational activity –discourse, the occupational competence –discourse, the social worker's accountability –discourse and the corrupt civil servant –discourse. The discourses of a single social worker and the responsibility of whole profession are emphasized in my research material.

As it's typical for web discussion, the viewpoints are exaggerated and anti-civil servant. The image of social workers in child welfare is made to be rather repulsive by the use of rhetorics. This image might have more far-reaching consequences; the image of child welfare threatens to turn into that of only a last in order control. The emphasis of the control aspect might also increase the distrust that the clients feel toward the child welfare.

Keywords: child welfare, social worker, web discussion, internet, discourse analysis, rhetoric

Sisällys

Johdanto	1
1 Lastensuojelu muuttuvassa maailmassa	3
1.1 Mitä lastensuojelu on?.....	3
1.2 Lastensuojelun institutionaalinen rooli	7
1.3 Lastensuojelun muuttunut toimintaympäristö.....	9
1.4 Lastensuojelun kritiikki	11
1.5 Tapaus Eerika ja sen aiheuttamat muutokset suomalaisen lastensuojelun kentällä.....	16
2 Nettikeskustelu tutkimuksen kohteena	21
2.1 Verkko vuorovaikutuspaikkana	21
2.2 Vuorovaikutus verkossa	23
2.3 Verkko yhteiskunnassa.....	25
3 Diskurssianalyysi tutkimuksessa	28
3.1 Sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi.....	28
3.2 Taistelu diskurssien käytöstä	30
4 Tutkimusasetelma ja aineiston analyysi	33
4.1 Tutkimustehtävä	33
4.2 Aineisto ja aineiston keruu	33
4.3 Eettiset kysymykset.....	38
4.4 Aineiston esittelyä.....	39
4.5 Aineiston käsittely ja analyysi	41
5 Aineistosta paikannetut diskurssit	44
5.1 Diskurssit nettikeskustelussa	44
5.2 Ihan varmasti syyllinen? Kamppailua lastensuojelun diskursseista.....	58
5.3 Diskurssien käyttö sosiaalityöntekijöiden toimintaa selittämässä	61
5.4 Sosiaalityöntekijöiden hiljentämisen keinot	62
6 Lastensuojelun diskurssit muuttuvassa yhteiskunnassa	69
6.1 Lastensuojelun pelkistyminen viimesijaiseksi toiminnaksi	69
6.2 Epäluulon lisääntyminen lastensuojelua kohtaan	71
6.3 Sosiaalityöntekijöiden hiljentyminen.....	75
7 Johtopäätökset	77
7.1 Tutkijan positio.....	77
7.2 Tutkimuksen arviointi	79

Lähteet..... 81

Johdanto

Lastensuojelu on ollut viime vuosina Suomessa paljon julkisuudessa. Olen työskennellyt vuoden 2008 lopusta Helsingissä lastensuojelun sosiaalityöntekijänä. Työ on ollut raskasta, ja oman lisänsä työn kuormittavuuteen on tuonut lastensuojeluun kohdistuva kritiikki. Julkisuudessa keskustelua on herättänyt paljon niin sanottu tapaus Eerika, jossa 8-vuotiaan lapsen isä ja äitipuoli surmasivat tytön, sekä tapausta seuranneiden oikeudenkäyntien käsittely julkisuudessa. Eerika -tapauksen lisäksi on ollut paljon lehtiartikkeleita perhesurmista ja lastensuojelun vastuusta, sekä perhesurmien ehkäisystä. Osa kirjoituksista on puolestaan käsitellyt lastensuojelun resursseja, sosiaalityön ns. vaientamisen kulttuuria ja Helsingin kaupungin lastensuojelun sisäistä kriisiä.

Internetissä julkaistujen lehtiartikkelien yhteydessä on usein ollut keskusteluosio, jonne halukkaat ovat voineet jättää asiaan liittyviä kommentteja. Olen havainnut että erityisesti lastensuojelusta kirjoitetuista artikkeleista seurannut keskustelu on ollut vilkasta ja yhteen artikkeliin on saattanut tulla lukuisia kommentteja.

Keskustelujen sävy ei ole useinkaan ollut lastensuojelua imarteleva. Lastensuojelua ja lastensuojelun toimintatapoja kehuvia kommentteja on joukossa vähän. Usein keskusteluissa lastensuojeluun suhtaudutaan erittäin kriittisesti: usein keskustelijat tuovat esille, että lastensuojelu on vienyt lapset kotoaan perusteetta tai ei ole toiminut riittävän nopeasti ja jättänyt apua tarvitsevat lapset pulaan. Niin tai näin, nettikeskusteluissa lastensuojelun sosiaalityöntekijä tuntuu epäonnistuvan aina.

Lastensuojelusta käyty netti-keskustelu on kiehtonut mieltäni jo pitkään lähinnä siksi, että lastensuojelun sosiaalityötä pitkään tehneenä keskustelu on tuntunut ajoittain mielivaltaiselta ja

absurdilta. Netissä olevat tapauskuvaukset esimerkiksi huostaanotoista ovat sisältäneet yksityiskohtia, jotka jokainen lastensuojelun sosiaalityötä tehnyt pystyisi hetkessä osoittamaan paikkansa pitämättömiksi. Kommentit sisältävät usein voimakkaan tunteellisia purkauksia, joilla ei ole juurikaan tekemistä tapahtuneen kanssa.

Keskustelupalstat tarjoavat mielestäni loistavan mahdollisuuden tarkastella ihmisten käsityksiä ja mielipiteitä lastensuojelusta sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä. Keskustelupalstat edustavat lisäksi mielestäni tietynlaista aitoutta: keskustelupalstalle kirjoittaessaan ihmiset eivät useinkaan mieti sitä, millaisen kuvan he antavat itsestään tai noudattavatko he yleisesti tiedossa olevia käyttäytymisnormeja, vaan ilmaisu voi olla vapaata ja tunteenomaista ilman ympäröivän kulttuurin asettamia rajoituksia ilmaisunvapaudelle.

Tässä tutkimuksessa mielenkiintoni kohdistuu siihen, millaisia merkityksiä nettikeskusteluihin osallistuvat antavat lastensuojelulle ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Tutkielmani kirjallisuus käsittelee lastensuojelun asemointia institutionaalisessa ympäristössään, nettikeskustelun vuorovaikutusta sekä diskurssianalyysiä.

Tutkimukseni aineiston keruu osui ajankohdaltaan helmikuuhun 2015, jolloin käynnistyivät virkarikosoikeudenkäynnit yhtätoista tapaus Eerikaa hoitanutta virkamiestä vastaan. Oikeudenkäyntien alku herätti kiinnostusta mediassa ja keskustelupalstoilla. Koska oikeudenkäynti käsitteli virkarikosta - onko henkilötoiminut virkansa ja vastuunsa edellyttämällä tavalla - nettikeskustelijat toivat tahtoen tai tahtomattaan esille niitä uskomuksia ja oletuksia, joita heillä on lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä.

1 Lastensuojelu muuttuvassa maailmassa

1.1 Mitä lastensuojelu on?

YK:n lasten oikeuksien yleissopimus (1989) hyväksyttiin vuonna 1989 ja ratifioitiin Suomessa 1991. Sopimuksen allekirjoitettuaan Suomi sitoutui noudattamaan sitä. Sopimuksessa on määritelty lasten kansalaisoikeudet sekä taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet. Lastensuojelu on toimintaa, johon Lasten oikeuksien sopimus velvoittaa sen allekirjoittaneita maita.

Lastensuojelulaki (2007/417) säätelee Suomessa toteutettavaa lastensuojelua ja sen on yksi merkittävimmistä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työtä ohjaavista tekijöistä. Lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun tehtäväksi lapsen suotuisan kasvun ja kehityksen edistämisen tukemalla perheitä heidän kasvatustehtävässään. (LsL 2007/417.) Lain tarkoituksena on turvata kaikkien lasten oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön sekä taata lapselle hyvä kehitys ja erityinen suojelu 1) edistämällä lasten ja nuorten hyvinvointia vaikuttamalla heidän kasvuolosuhteisiinsa; 2) kehittämällä palveluita tämän tavoitteen saavuttamiseksi ennaltaehkäisevästi sekä 3) turvaamalla lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu aina avohuollon tukitoimenpiteistä jopa vastoin asianosaisten tahtoa tehtäviin toimenpiteisiin (Taskinen 2010, 9-10; Bardy 2013, 71).

Lastensuojelu voi olla universaaleja, lapsia suojelevia lapsiperheiden palveluja tai lastensuojeluviranomaisten valvomaa lapsikohtaista ja tarveharkintaista lastensuojelua (Taskinen 2010, 19-23). Lastensuojeluun käsitteenä on tiivistetty yhteiskunnan koko palvelupaketti aina ongelmien ennaltaehkäisystä viimesijaisiin tahdonvastaisiin toimintamuotoihin, kuten huostaanottoon. Lastensuojelulain tuntemus on kuitenkin kuntatasolla ja hallinnossa heikkoa vaikka lastensuojelulaki velvoittaa niin

kaupunkisuunnittelussa kuin monissa muissa peruspalveluissa ottamaan suunnittelussa huomioon lapsien ja lapsiperheiden tarpeet erityiseen suojeluun. (Bardy 2013, 71.)

Tässä tutkimuksessa tarkoitan lastensuojelulla lain tarkoittamaa korjaavaa lastensuojelutyötä, jonka palveluvalikoimaan kuuluu monenlaista toimintaa. Joskus tilanteen korjaamiseen riittää lyhyt tilapäinen apu esimerkiksi kotipalvelun avulla, kun taas joskus tarvitaan tukea joka kestää koko lapsuuden. Pahimmassa mahdollisessa tapauksessa tarvitaan välitöntä puuttumista tilanteeseen esimerkiksi lapsen huostaanotolla. Lastensuojelun toimenpiteiden perusteena tulisi aina olla lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen ja sitä vaarantavien tekijöiden poistaminen. (Bardy 2009, 72.)

Vaikka uuden sosiaalihuoltolain tarkoituksena on ollut lisätä sosiaalipalveluiden ennaltaehkäisevää luonnetta, se tulee tuomaan muutoksia lastensuojelun toimintakenttään siirtämällä lastensuojelun toimintapistettä enemmän jälkiä korjaavaan kuin ennaltaehkäisevään suuntaan. Esimerkiksi kotipalvelun tai muiden ennaltaehkäisevien palveluiden saaminen ei jatkossa edellytä lastensuojelun asiakkuutta (Sosiaalihuoltolaki. Soveltamisopas 2015, 92), vaan lastensuojelun tarkoituksena on keskittyä viime sijaiseen ongelmien ratkaisuun tilanteissa, joissa muut keinot eivät ole toimineet

Tässä työssä olen kuitenkin pitkälti pidättäytynyt vanhemman sosiaalihuoltolain puitteissa ja selventänyt vanhemman lastensuojelulain toimintaa, koska tutkimuksessa käsitellyt tapahtumat ovat tapahtuneet ns. vanhemman lastensuojelulain aikana ja ovat mahdollisesti olleet mukana vaikuttamassa lakiuudistusten syntyyn.

Lastensuojelun perusteena ja institutionaalisen toiminnan ohjeena toimii laki. Lastensuojelu on juridisoitunut ja vaati

sosiaalityöntekijöiltä yhä enemmän lain tuntemusta (Sinko 2004, 6). Perheen ja lapsen tapaamisten lisäksi lastensuojeluprosessiin sisältyy paljon laissa tarkoin säädeltyjä dokumentointi-, kuulemis-, ja raportointivelvoitteita, jotka vievät paljon sosiaalityöntekijöiden työaikaa perustyöltä. Iso-Britanniassa, jossa raportointivelvoitteita on vielä Suomeakin enemmän on arvioitu, että jopa 80 % sosiaalityöntekijän ajasta voi mennä erilaisten kirjaamisvelvoitteiden äärellä (Welbourne 2011, 408-409).

Lastensuojelulaki (2007/14) asemoi pitkälti sen, miten lastensuojelussa toimitaan. Lastensuojelun toiminta alkaa kun lastensuojelun saa tietoonsa mahdollisesti lastensuojelun palveluita tarvitsevan lapsen eli lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus. Tämän jälkeen työntekijät arvioivat tarvitseeko lapsi kiireellistä apua. Lisäksi seitsemän arkipäivän kuluessa on ratkaistava aloitetaanko lapsesta lastensuojelun tarpeen selvitys. Mikäli lapsen lastensuojelun tarvetta on selvitettävä, se on selvitettävä lapsen tarpeen vaatimalla laajuudella. Lastensuojelutarpeen selvityksessä selvitetään lapsen elinolosuhteita (hoivaa, kasvatusta ym.) ja sitä millaista tukea ja palveluita lapsi ja perhe mahdollisesti tarvitsisivat. Lastensuojelutarpeen selvityksen tulee valmistua kolmen kuukauden kuluttua lastensuojelun tarpeen selvityksen aloittamisesta. (Emt.)

Asiakkuuteen päädyttäessä lapselle ja perheelle tulisi laatia asiakassuunnitelma, jossa määritellään mihin asioihin lapsi tarvitsee tukea ja apua elinolosuhteidensa paranemiseksi ja millä toimenpiteillä lastensuojelu pyrkii niihin vaikuttamaan. Asiakassuunnitelma tulisi laatia yhdessä lapsen, hänen huoltajiensa ja kanssa. Lastensuojelussa lapsen tilanteeseen pyritään aina ensimmäisenä vaikuttamaan erilaisten avohuollon tukitoimenpiteiden avulla. Niitä voivat olla mm. perhetyö, taloudellinen tuki ja kotipalvelu. Tarvittaessa voidaan perhettä tukea myös avohuollon sijoituksella, joka on perheen suostumuksella tapahtuva lyhytaikainen sijoitus

arvioivaan tai kuntouttavaan perhe- tai laitoshoidon. Avohuollon sijoitus täytyy purkaa, jos lapsi tai huoltaja vastustaa sitä. (Emt.)

Mikäli lapsen tilannetta ei saada avohuollon tukitoimenpiteillä parannettua riittävästi ja kasvuolosuhteet vaarantavat vakavasti lapsen hyvinvointia, voidaan lapsi ottaa huostaan ja sijoittaa hänelle sopivaan sijaishuoltopaikkaan. Mikäli lapsi on välittömästi vaarassa, hänet voidaan sijoittaa myös kiireellisesti myös vastoin hänen omaansa tai huoltajien tahtoa 30 vuorokaudeksi. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Kiireellisen sijoitukseen turvaudutaan, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on kiireellisen sijoituksen aikana arvioitava lapsen kasvuolosuhteita. Arvioinnissa mietitään huoltajien tai muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia ja kykyjä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Usein kiireellisen sijoituksen syynä on lapsen kaltointo, hoidon laiminlyönti, heitteillejättö tai vastaava syy. Kiireellisen sijoituksen syynä voi olla myös vanhemman vakava sairaus tai onnettomuus. Lapsi voi myös omalla käytöksellään vaarantaa oman hyvinvointinsa ja terveytensä esimerkiksi itsetuhoisuudella tai päihteiden käytöllä. (Räty 2012, 297-310.)

Jos kiireellisen sijoituksen aikana arvioidaan että lapsi ei voi palata turvallisesti kotiinsa tai riittäviä avohuollon tukitoimenpiteitä ei voi tarjota, on sosiaalityöntekijän ryhdyttävä viivytyksettä valmistelemaan huostaanottoa (Räty 2012, 311-325). Suomessa vanhemmilla on vahvat oikeudet vanhemmuuteen ja lapsen huoltajuus säilyy huostaanotosta riippumatta huoltajilla. Lapsen hoitoa ja kasvatusta koskeissa kysymyksissä pyritään neuvottelemaan huoltajien kanssa yhteistoiminnassa.

1.2 Lastensuojelun institutionaalinen rooli

Lastensuojelu on monella tapaa jännitteistä työtä. Sosiaalityöntekijän tulisi kunnioittaa perheen yksityisyyttä ja vanhempien ensisijaista vastuuta lapsen hyvinvoinnista, mutta lapsen hyvinvoinnin vaarantavaan kohteluun olisi puututtava (ks. Saurama 2002, 7). Vaikeissa tilanteissa näkemykset usein polarisoituvat joko vanhempien oikeuksien tai lapsen oikeuksien kunnioittamiseen. Lastensuojelun erityisyys nousee siitä, että lasta on tarvittaessa suojeltava silloinkin kun vanhemmat tai lapsi itse vastustavat sitä. Sosiaalityöntekijä on usein ristiriitaisessa asemassa pyrkiessään samalla auttamaan perhettä ja toimiessaan samalla yhteiskunnallisen kontrollin harjoittajana. (Raunio 2009, 111.)

Juha Hämäläinen (2011) kirjoittaa, että lastensuojelun oikeus puuttua yksilöiden ja perheiden yksityiseen ja itsemääräämisoikeuteen pohjautuu kysymykseen yhteiskunnan toimintalogiikasta ja yksityisen ja julkisen vallan suhteesta. Lastensuojelun puuttumisen oikeutus on hallintovaltaa, kontrollia ja säätelyä, joka kohdistuu ihmisten yksityiseen perhe-elämään. Puuttumista perustellaan lapsen edulla, mutta se täytyy toteuttaa hyväksyttävällä tavalla. (Hämäläinen 2011, 52, 58.)

Vaikka lastensuojelu on määritelty lapsille ja lapsiperheille tarkoitetuksi palveluksi, se sisältää valta-asetelman, jossa sosiaalityöntekijällä on valta määritellä normaali perhe-elämä ja kontrolloida perhesuhteita ja tarvittaessa myös uudelleen järjestellä niitä vastoin asianomaisten tahtoa. Lastensuojelun toiminnan piiriin kuuluu perheitä, jotka ovat monella tavalla määritelty ongelmallisiksi ja kiistanalaisiksi vallitsevien normien ja oletusten kannalta. (Pösö 2010, 326.)

Erityisesti huostaanoton kohteeksi joutuvat todennäköisemmin lapset, joiden vanhemmat ovat kouluttamattomia, kärsivät

taloudellisista ongelmista tai joilla on mielenterveys- tai päihdeongelmia, kuin paremmin toimeentulevan perheen lapset (Kestilä ym. 2012, 47). Tämä ei ole yllättävää, koska köyhillä perheillä on rajallisemmat resurssit tarjota lapsille turvalliset ja vakaat kasvuolosuhteet.

Kataja (2012) havaitsi kuitenkin tarkastellessaan 178 lapsen huostaanottoasiakirjoja, että riittävän hyvien kasvuolosuhteiden määrittely on häilyvä prosessi. Lastensuojelulliset ongelmat eivät ole useinkaan selvärajaisia, vaan eri toimijat kohtaavat perheen eri tilanteissa, ja perheen toiminta näyttäytyy erilaisena eri tilanteissa. (Kataja 2012.) Se ketkä määrittävät lastensuojelun asiakkaiksi, on monisyinen kysymys, joka ei palaudu yksittäisten lapsen tai vanhemman tilanteeseen, ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen, vaan on pitkälti tilanne-, aika-, ja tapauskohtaista ja siihen vaikuttavat monet tekijät (Pösö 2010, 330).

Lastensuojelun asiakkaaksi määrittymiseen liittyy paljon se, kuinka suojelupainotteista lastensuojelu on. Perinteisin lastensuojelujärjestelmien on nähty jakautuvan suojelu- ja hyvinvointipainotteisiin lastensuojelujärjestelmiin. Suojelupainotteinen lastensuojelujärjestelmä korostaa todettujen ongelmatilanteiden ja uhkien poistamista lapsen elämästä. Hyvinvointipainotteisessa järjestelmässä korostetaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämistä. (Pösö 2007, 72.)

Pohjoismaiselle lastensuojelulle on nähty tunnusomaiseksi piirteeksi sen vahva painotus hyvinvointiin. Pohjoismaisessa mallissa lastensuojelun tehtävä on lapsien ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen, jossa lapsen suojeleminen on vain pieni osa-alue. Lastensuojelun toiminnan kohteena on laaja kirjo lapsuuden, nuoruuden ja perhe-elämän vaikeuksia, joihin pyritään tarjoamaan tukea ja apua. (Emt., 75.) Lastensuojelun asiakkaiksi ja palveluiden

kohteeksi määrittyä hyvinvointiperustaisessa lastensuojelussa enemmän asiakkaita kuin suojeluperustaisessa.

Hyvinvointiperustainen lastensuojelujärjestelmä laittaa sosiaalityöntekijän haasteelliseen tilanteeseen. Sosiaalityöntekijä joutuu usein toiminaan kaksoisroolissa: sekä perheen ja lapsen tukijana että kontrolloijana samanaikaisesti. Lastensuojelussa tehtävään sosiaalityöhön sisältyy paljon ammatillista harkintaa ja epävarmuuden sietämistä. Joskus vaikeatkin ratkaisut täytyy tehdä puutteellisen tiedon avulla. Tiedon epävarmuus ja mahdollisten tahdonvastaisten toimien käyttäminen asiakkaiden monitahoisiin ongelmiin yhdistettynä ovat lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden arkipäivää. (Raunio 2009, 110–111.)

1.3 Lastensuojelun muuttunut toimintaympäristö

Lastensuojelun hallinta- ja kontrollitehtävästä kertoo se, että peräti yhdeksän prosenttia 16–17-vuotiaista oli ollut vuonna 2012 lastensuojelun asiakkaina. Lukua selittää se, että Suomessa suuri osa nuorisorikollisuudesta, päihteiden käytöstä ja koulupoissaoloista käsitellään lastensuojelussa. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, 124.) Lapsia ja nuoria koskeva huoli on lisääntynyt länsimaissa viime vuosikymmeninä. Huolesta on tullut eräänlainen linssi jonka läpi lapsuutta on alettu ymmärtää ja arvioida. Huolen lisääntymisestä on seurannut viranomaisille kontrollivelvoitteita, jossa heitä veloitetaan tunnistamaan ja arvioimaan riskitekijöitä. Puhe riskeistä, turvallisuudesta ja varhaisesta puuttumisesta on yleistynyt ja alkanut ohjata lastensuojelun käytäntöjä ja lisännyt perheisiin kohdistuvia kontrollitoimia. (Harrikari ja Pekkarinen 2011, 96-98.)

Työ lastensuojelussa on haasteellista myös tilastojen valossa. Aikaisemmin Suomea on pidetty suhteellisten pienien tuloerojen maana, mutta 90-luvun puolen välin jälkeen tuloerot ovat kasvaneet merkittävästi (ks. Hänninen & Palola 2010, 8). Eniten tuloerot ovat

kasvaneet lapsiperheiden välillä. Perinteisesti lapsiperheiden köyhyys on ollut Suomessa muihin maihin verrattuna vähäistä, mutta lukuja vertaillen käy ilmi se, että köyhyys on pitkittynyt (Lammi-Taskula & Salmi, 2000). Lasten pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus kaikista lapsista onkin kasvanut 2,7-kertaiseksi vuodesta 1990 (4,9 %) vuoteen 2009 (13,2 %) (Sauli ym. 2011, 537). Merkille pantavaa on se, että tämä on tapahtunut tilanteessa, jossa valtiontalous on ollut hyvä ja on eletty noususuhdannetta.

Perheiden taloudellisen tilanteen heikkeneminen on heijastunut myös lastensuojelun asiakkaiden määrään. Lastensuojelun asiakkaiden määrä on kaksinkertaistunut kuluneen 15 vuoden aikana (Heino 2013, 83). Vuonna 2012 lastensuojelun asiakkaina oli seitsemän prosenttia lapsista. Samaten huostaan otettujen lasten määrä on lähes kaksinkertainen verrattuna 1990-luvun alkuun. (Eriarvoistuva lapsuus 2014, 120-122.)

Lastensuojelun palveluiden piirissä olevien lasten määrän kasvulle on esitetty useita syitä. Laman ja yhteiskunnan tulonjakojen pientymisen lisäksi syitä on etsitty lastensuojelupalveluita tarvitsevien määrittelyn muutoksesta, palveluiden laadusta, oikea-aikaisuudesta ja tuloksellisuudesta (Pösö 2014, 482-485). Forsberg (2011) nostaa esille, että suoraviivaisia syitä lastensuojelutyön määrän kasvuun ei ole löydettävissä. Kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa ei ole saatavissa, koska palvelujärjestelmät eroavat toisistaan merkittävästi. (Emt.,55.)

Suomalaiset lastensuojelun tutkijat ovat jo ainakin vuosikymmenen peräänkuuluttaneet tutkimuskeskuksen perustamista laadukkaan ja vertailukelpoisen tiedon saamiseksi lastensuojelun asiakkaista, ja siitä mitkä palvelut toimisivat parhaiten lasten ja perheiden tukena (Pekkarinen & Heino & Pösö 2013, 341).

Lastensuojelun palveluiden piirissä olevien lasten määrän kasvu nostaa kysymyksen siitä, missä asioissa lastensuojelua voitaisiin parantaa. Yhtenä näkökulmana on nostettu esille lapsikeskeisen työskentelyn lisääminen. Näkökulmat lastenoikeuksista yksilöinä ovat nostaneet esille sen, että lapsilla on oikeus hyvään kasvuympäristöön ja vanhempien velvollisuutena on tarjota se. (Pösö 2014, 485.)

Lastensuojelun asiakkaiden määrän kasvu ja siitä seurannut puhe lasten pahoinvoinnin lisääntymisestä voi olla myös vaarallista. Forsberg (2010) nostaa esille, että muissa maissa lisääntynyt huoli lapsista on johtanut siihen, että lastensuojelu on joutunut erityisen valvonnan ja selontekovelvollisuuden alle. Lastensuojelun toiminnan tehostamiseksi on kehitetty enenevissä määrin työkaluja lapsen kaltoin kohdelluksi joutumisen riskin arviointiin. Vaarana näiden työkalujen käytössä on lastensuojelun päätöksenteon yliyksinkertaistuminen ja inhimillisen toiminnan luonteen unohtaminen. (Emt. 62-65.)

Kasvavien asiakasmäärien syystä riippumatta on selvää, että kasvavat asiakasmäärät lisäävät lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työmäärää. Asiakasmäärä yhdellä sosiaalityöntekijällä saattaa joissakin kunnissa ylittää reilusti työntekijäjärjestö Talentian antamat suositukset asiakasmäärästä, jonka yksi sosiaalityöntekijä pystyy hallitsemaan. Lisähaastetta tuo jatkuva pätevien sosiaalityöntekijöiden määrä ja suuri vaihtuvuus. Ei ole siis ihme, että suomalaiset lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat kuormittuneita ja kokevat työssään paljon ristiriitoja (ks. Saarinen ym. 2012, 413).

1.4 Lastensuojelun kritiikki

2000 -luvulla lastensuojelua kohtaan on esitetty Suomessa voimakasta kritiikkiä. Keskustelussa lastensuojelua yleensä

kritisoidaan ristiriitaisesti kahdesta vastakkaisesta ominaisuudesta: joko liian radikaalista tai mielivaltaisesta toiminnasta - esimerkiksi liian herkästi tehdyistä huostaanotoista - tai liian korkeasta kynnyksestä puuttua perheiden tilanteisiin (Hurtig 2003, 182).

Lastensuojelun julkisuuskuvaa leimaa usein huostaanotto. Viranomaisten, toimittajien ja kansanedustajien näkemyksiä lastensuojelusta on kysytty viimeksi 1990-luvun puolivälissä (Puonti 2004,335). Yleistä mielipidettä tai kansalaisten luottamusta lastensuojeluun ei ole kartoitettu, mutta jo toimittajien, yhteistyötahojen ja kansanedustajille suunnatusta kyselystä selviää, että suomalaisella lastensuojelulla on ongelmia julkisessa kuvassaan: yhteistyötahot epäilevät lastensuojelun palveluiden riittävyyttä ja kykyä turvata lasten oikeuksia (Puonti 2004, 335-36).

Median suhtautumiselle lastensuojeluun on ominaista sen kahtiajakautuneisuus: lastensuojelu esitellään milloin pelastajana, milloin mielivaltaisena lapsen viejänä ja milloin syyllisenä lapsen surmaan. Lastensuojelun sosiaalityön monimuotoisuuteen ja vaikeuteen ei haluta paneutua, vaan esiteltäessä uhri halutaan löytää helpoin mahdollinen syyllinen. (Sinko 2004, 83-84.) Asennekartoituksessa toimittajat suhtautuivat lastensuojeluun muita tahoja kriittisemmin: heidän mielestään lastensuojelu oli byrokraattista, joustamatonta ja ei-avointa, vaikkakin he arvostivat lastensuojelutyön vaativuutta ja toivoivat enemmän rivityöntekijöiden avoimuutta ja mahdollisuutta kertoa työstään (Puonti 2004, 336-37).

Muissa maissa vastaavanlaisten mediakohujen on todettu vaikuttaneen lastensuojelun sosiaalityön houkuttelevuuteen uusien alalle valmistujien joukossa. Lastensuojelutyön haluttavuutta vie kuormittavan työn ja kuntien kiristyvän taloudellisen tilanteen lisäksi yleisen mielipiteen tuomitsevuus lastensuojelutyötä kohtaan (Parton 2011,866).

Yksi merkittävä syy lastensuojelusta käytyyn kiivaaseen keskusteluun 90-luvulla on ollut lapsi- ja perhesurmien määrän kasvu. 2010-luvun vaihteessa lehti-otsikkoihin nousi useampi perhesurma, jossa perheen isä tappoi puolisonsa ja lapsensa. Ikäviä merkkejä trendi-ilmiöstä oli nähtävissä ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä asetti työryhmän miettimään, miten vastaavanlaisia tapahtumia voitaisiin jatkossa ehkäistä (ks. Piispa ym. 2012).

Eniten julkista keskustelua lastensuojelun toimivuudesta on kuitenkin herättänyt Eerikan järkyttävä kohtalo. Eerika oli 8-vuotias tyttö, joka kuoli tukehtumalla isänsä ja äitipuolensa asunnossa. Jälkeenpäin selvisi, että tytön isä ja äitipuoli olivat jo pitkään kohdelleet tyttöä eritavoin kaltoin. Voimakkaimman tunnereaktion Eerikan tapauksessa on herättänyt se, että tyttö oli lastensuojelun asiakkuudessa, ja hänestä oli tehty lukuisia lastensuojeluilmoituksia. Useista lastensuojeluilmoituksista huolimatta viranomaiset eivät onnistuneet pelastaneet hänen henkeään. Surma oli poikkeuksellisen julma Suomen mittakaavassa. Tapaus sai paljon julkisuutta: lukuisissa lehtiotsikoissa mietittiin, miksei lastensuojelu toiminut ajoissa.

Myös yksittäiset kirjoittajat intoutuivat julkaisemaan kirjoja lastensuojelussa havaitsemistaan puutteista (esim. Ikonen 2013; Mäkelä 2013; Syvälä 2013). Yhteistä näille kirjoille näyttää olevan se, että kirjoittajien mielestä lastensuojelun toiminta on mielivaltaista. Lastensuojelu puuttuu kirjoittajien mielestä liian herkästi ihmisten perhe-elämään ja viranomaiset tekevät huostaanottoja ilman perusteita.

Voimakas yleisen mielipiteen lastensuojeluun kohdistama kritiikki on hämmentävää, koska lasten surmat ovat äärettömän harvinaisia. Yleisesti ottaen lastensuojelun ja hyvinvointijärjestelmän voi mielestäni katsoa onnistuneen hyvin. Lähtökohtaisesti lastensuojelu pystyy saattamaan lapsen turvaan ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kyky suojella lapsia, esimerkiksi Englannissa,

on asetettu kyseenalaiseksi verrattain harvalukuisten epäonnistumisten myötä (Connolly ja Doolan 2007, 3). Suomessa lasten henkirikoskuolleisuus on laskenut dramaattisesti viimeisen 50 vuoden aikana (Kivivuori 2007, 21). Vuosina 2003-2011 tapahtuneista perhe- ja lapsisurmista tehdyn selvityksen mukaan surmia yhdistävät parisuhteen ongelmat ja vanhemman mielenterveys- ja päihdeongelmat (Piispa 2012).

Lastensuojelulta on kysytty julkisuudessa sitä, miten lastensurmat ovat mahdollisia hyvinvointivaltiossa, jossa valtion tulisi huolehtia niiden oikeuksien valvonnasta, jotka eivät siihen itse kykene. Syytökseen vastaamista pidetään yleisesti normina ja vastaamatta jättämistä poikkeamana normista. Vastaamatta jättämisen on katsottu kertovan myös välttelystä tai asettumisesta syytösten yläpuolelle (Hall ym. 2006, 17– 18; Buttny 1993, 39; Juhila ym. 2012, 140.)

Lastensuojelu on helppo kohde syytöksille, koska sosiaalityöntekijöillä ei ole useinkaan mahdollisuutta puolustautua. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei voi kertoa julkisuudessa yksityiskohtia tuntemistaan julkisuudessa olevista tapauksista, koska sosiaalityöntekijöitä velvoittavat salassapitosäännökset (esim. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17 §).

Sosiaalityöntekijät välttävät usein kertomasta julkisuuteen myös lastensuojelun yleisistä toimintatavoista tai esimerkiksi huostaanottojen syistä. Tällaiselle vaikenemiselle ei puolestaan ole minkäänlaista syytä. Lastensuojelulle ja sen työntekijöille näyttäisi olevan tunnusomaista eräänlainen hiljaisuuden kulttuuri. Hiljaisuuden kulttuurilla tarkoitetaan sosiaalityöntekijöiden vaikenemista alaa vaivaavista rakenteellisista haasteista, erityisesti julkisen ja poliittisen keskustelun suuntaan. (Metteri 2012, 31-32.)

Sosiaalityöntekijöiden hiljaisuuteen saattaa liittyä sosiaalityön asema uutena naisvaltaisena alana, jonka tekijät joutuvat kamppailemaan saavuttaakseen ammatillisen aseman. Sosiaalityöntekijöiden asenne työhön rakentuu välittämisen moraalille ja solidaarisuudelle (Petrelius 2004, 70), jossa työolosuhteista valittaminen nähdään epälojaalina asiakkaita kohtaan. Sosiaalityöntekijöiden hiljaisuuteen saattaa vaikuttaa myös suomalaisessa organisaatiokulttuurissa vallalla oleva byrokratia-keskeisyys ja järjestelmän puolelle asettautuminen (Metteri 2012, 74-75).

Viime aikoina on noussut esille myös se, että organisaatiot jossa sosiaalityöntekijät toimivat (eli kunnat), pyrkivät vaientamaan sosiaalityöntekijöitä työssään kokemista epäkohdista (Tiitinen 2014). Monet kunnat toimivat yhä pienenevällä budjetilla, ja leikkaukset ovat osuneet myös lastensuojelun määrärahoihin. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät näkevät resurssien puutteen usein konkreettisesti työssään; palveluita on lapsiperheiden auttamiseen on vähemmän. Silti ongelmista ei saisi kertoa julkisesti.

Karvinen-Niinikoski ja Meltti (2003, 36) kirjoittavat sosiaalityöntekijöiden vallan ja vaikutusmahdollisuuksien kahtiajakautumisesta. Työntekijöiden vastuu on ajan kuluessa tullut suuremmaksi ja henkilökohtaisemmaksi. Samaan aikaan työn tuloksien ja vaikuttavuuden mittaaminen on lisääntynyt. (Emt.) Sosiaalityöntekijöiden toimenkuvaan on tullut myös työn markkinointiin ja taloudellisten tavoitteiden täyttämisen raportointiin liittyviä tehtäviä (Mänttari-Van Der Kuip 2013, 16). Yleisesti ottaen länsimaissa yksilökeskeisyyden ja vastuun kasvaessa yhteiskunnan kansalaiskäsite on moralisoitunut. Ongelmat nähdään seurauksina yksilöiden omista valinnoista ja vastuu niiden ratkaisemisesta säilyy yksilöllä ja tämän lähipiirillä. (Karvinen-Niinikoski & Meltti 2003, 36-37.)

Sosiaalityöntekijöiden hiljaisuudesta ja vaikenemista huolimatta sekä sanomalehtien että keskustelupalstojen kirjoituksilla on vaikutusta lastensuojelutyötä tekevien työn mielekkyyden ja ammatilliseen identiteettiin. Kirjoitukset aiheuttavat sosiaalityöntekijöille ahdistusta ja mielipahaa: noinko ihmiset näkevät työni ja toimintani? Mielestäni on aiheellista kysyä, miten sosiaalityön julkisuuskuva vaikuttaa tulevaisuudessa lastensuojelun haluttavuuteen työpaikkana.

1.5 Tapaus Eerika ja sen aiheuttamat muutokset suomalaisen lastensuojelun kentällä

Edellä kuvatun kaltaisia ilmiötä lastensuojelun arvostelun suhteen on havaittavissa myös kansainvälisesti. Sosiaalityö ja erityisesti lastensuojelu ovat olleet arvostelun kohteena myös Uudessa-Seelannissa ja Iso-Britanniassa. Kahdeksanvuotias Victoria Climbié kuoli vanhempiansa aiheuttamiin vammoihin vuonna 2000 lastensuojelun ja terveydenhuollon ollessa kyvyttömiä havaitsemaan kaltoinkohtelun merkkejä. Victorian tapaus johti myös Iso-Britanniassa laajaan kritiikkiin ja muutoksiin lastensuojelun palveluissa ja toiminnassa. (Parton 2011, 865.)

Toisen kritiikin aallon aiheutti alle kaksivuotiaan Peter Connellyn ("Baby P") kuoleman uutisointi 2008. Myös Peter oli lastensuojelun asiakas. Mediassa vaadittiin lapsesta vastuussa olleiden viranomaisten erottamista ja syytettiin lastensuojelua kykenemättömyydestä hoitaa vastuullaan olevien lasten asiaa. Molempien tapauksen seurauksen useita työntekijöitä ja viranomaisia erotettiin. Tapauksia käsiteltiin myös runsaasti sanomalehdissä ja sosiaalisessa mediassa. (Emt., 867-868.)

Myös Suomessa tapaus-Eerika on käynnistänyt runsaasti keskustelua sanomalehdissä ja sosiaalisessa mediassa. Tapaus on

herättänyt voimakkaan halun löytää syyllisiä ja parannettavaa suomalaisessa lastensuojelujärjestelmässä. Asian saaman julkisuuden vuoksi virallisella taholla vaadittiin tapauksen perusteellista selvittämistä. Tapahtumien kulun selvittämiseksi ja vastaavanlaisten tapahtumien ehkäisemiseksi käynnistettiin useita työryhmiä.

Elokuussa silloinen peruspalveluministeri määräsi sosiaali- ja terveysministeriön aloittamaan viranomaisselvityksen. Sosiaali- ja terveysministeriön alaisen työryhmän loppuraportti valmistui kesäkuussa 2013. Selvityksessä käsiteltiin lastensuojelun yleisiä käytäntöjä sekä perheiden sosiaalityön ja lastensuojelun ongelmakohtia. Työryhmä esitti loppuraportissaan useita lakimuutoksia sekä lastensuojeluresurssien ja koulutuksen lisäämistä. (Toimiva lastensuojelu 2013.)

Myös Onnettomuustutkintakeskus käynnisti syksyllä 2012 lasten kuolemia käsittelevän teematutkinnan. Tutkinta ei liittynyt suoraan Eerikan surmaan, vaan siinä keskityttiin Suomessa sattuneisiin lasten kuolemantapauksiin vuosien 2009 ja 2011 välisenä aikana. Tutkinta valmistui huhtikuussa 2014. (Lasten kuolemat 2014.)

Lastensuojelun tilaa selvitettiin kuntaliiton toimesta lähes kaikissa Suomen kunnissa. Selvityksestä ilmeni, että lastensuojelua ei ole resursoitu riittävästi, eikä perheitä kyetä auttamaan ajoissa (Puustinen-Korhonen 2013). Samanlaiseen tulokseen tuli myös Valvira toukokuussa 2014 julkaistussa selvityksessä: Vain puolessa Suomen kunnista on riittävästi lastensuojelun henkilöstöä ja vain kaksi kolmannesta täyttää lain vaatimat kelpoisuusehdot.

Myös hallitus asetti vuoden 2012 lokakuussa työryhmän selvittämään Eerikan kuolemaan johtamia tapahtumia (8-vuotiaan lapsen surmaan johtaneet tapahtumat 2014). Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun lain suomin voimin perustettiin tutkintaryhmä selvittämään yksittäistä poikkeuksellista tapahtumaa. Selvityksen mukaan viranomaisten yhteistyö ei toiminut, väkivallan merkkejä ei tunnistettu, eikä lasta itseään kuunneltu. Työryhmän mukaan kenellekään ei muodostunut kokonaiskuvaa lapsen tilanteesta, vaikka huolta oli monella eri taholla. Työryhmä laati viisi toimenpidesuositusta, joilla vastaavanlaiset tilanteet voidaan estää tulevaisuudessa (Emt. 2014.)

Virkarikossyytteet Eerikan asioita hoitaneille työntekijöille

Myös Eerikan tapausta hoitaneiden työntekijöiden toimia tutkittiin ja yksitoista Helsingin kaupungin työntekijää sai virkarikosyytteen. 4 virkarikosrikossyytteen saaneista oli Eerikan tapausta hoitaneita sosiaalityöntekijöitä ja loput terveydenhuollon työntekijöitä. Lastensuojelun osalta syytteet liittyvät Eerikan asioiden hoitamiseen hänen ollessaan lastensuojelun asiakkaana. Eerikasta oli tehty 11 lastensuojeluilmoitusta, joihin ei syytteen mukaan reagoitu asianmukaisella vakavuudella.

Syytekohdat käsittelivät muun muassa puutteellista lastensuojelun asiakassuunnitelman tekoa, tutkintapyynnön poliisille tekemättä jättämistä, ja sitä että sosiaalityöntekijät eivät ryhtyneet kiireellisiin toimenpiteisiin saatuaan tietoon koulun jatkuneen huolen lapsen kasvuolosuhteista. Terveydenhuollon osalta syytteet liittyvät siihen, että pahoinpitelyä tai kaltoinkohtelua ei osattu tunnistaa. (HKO 2015.)

Virkarikossyytteiden oikeuskäsittely alkoi Helsingin käräjäoikeudessa helmikuussa 2015. Oikeudenkäynnit jatkuivat pitkin kevättä 2015. Tuomioistuin antoi ratkaisunsa kesäkuussa 2105. Ratkaisussa kaksi

Eerikan tapausta hoitanutta sosiaalityöntekijää sai tuomion tuottamuksellisesta virkarikoksesta. Tuottamuksellinen virkarikos tarkoittaa sitä teon katsotaan aiheutuneen pikemminkin huolimattomuudesta kuin olevan tarkoituksellista (HE 44/2002).

Toinen sosiaalityöntekijöistä tuomittiin sakkoihin, kun taas Eerikan asioista vastannut sosiaalityöntekijä välttyi seuraamuksilta, koska tuomioistuin katsoi, että rangaistus olisi ollut kohtuuton sosiaalityöntekijän jo menetettyä työkykynsä tapauksen johdosta.

Tapausta seuranneet muutokset lastensuojelun sosiaalityössä

Eerikan tapauksesta seuranneiden selvitysten voi katsoa johtaneen tai ainakin myötävaikuttaneen muutoksiin suomalaisessa sosiaalilainsäädännössä ja lastensuojelunkäytännöissä. Lastensuojelulakia uudistettiin 2013 vuodenvaihteessa. Nykyisen lastensuojelulain 29 § edellyttää, että lasta on tavattava henkilökohtaisesti riittävän usein (LsL 29§). Lain tarkoituksena on ollut varmistaa, että lapsen mielipide ja etu tulevat huomioiduiksi myös tilanteissa, joissa on syytä epäillä että huoltaja estäisi lasta kertomasta omaa mielipidettään tai todellisia tapahtumia.

Tapauksella on ollut vaikutusta myös jo ennen tapausta käynnissä ollut sosiaalilainsäädännön uudistukseen. Lain lähtökohtana on ennaltaehkäisy. Lain tarkoituksena on madaltaa avun hakemisen kynnystä kun monia aikaisemmin lastensuojelun palveluiksi luokiteltuja palveluita voi jatkossa saada ja hakea ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Sosiaalihuoltolaki 2015, 92.)

Uusi lastensuojelulaki tulee astumaan voimaan vuoden 2016 alusta ja se tulee muuttamaan lastensuojelun toimintatapoja paljon. Lain tarkoituksen on pitemmällä aikavälillä vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta, kun painopiste siirtyy enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan. Käytännössä muutoksia tapahtuu

eniten lastensuojelun asiakkuusprosessissa, kiireellisen sijoituksen ehdoissa ja lastensuojeluilmoituksen tekovelvollisuudessa. (Sosiaalihuoltolaki 2015, 92-95.)

Sosiaalihuoltolain uudistuksen lisäksi vuoden 2016 alusta astuu voimaan laki sosiaalihuollon ammattinimikkeistä, jossa valtuutetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) oikeus myöntää lupa harjoittaa muun muassa sosiaalityöntekijän ammattia. Tällöin sosiaalityöntekijän työstä tulee suojattu ammattinimike, jota ei saa käyttää muut kuin vahvistetun koulutuksen saaneet henkilöt (HE354/2014vp).

2 Nettikeskustelu tutkimuksen kohteena

2.1 Verkko vuorovaikutuspaikkana

Tekniikan kehitys on tuonut kansalaisille mukanaan uuden väylän vaihtaa kokemuksia ja mielipiteitä toisten ihmisten kanssa riippumatta maantieteellisestä etäisyydestä tai kellonajasta. Internet on digitaalinen tietoverkko, joka mahdollistaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen ilman fyysistä vuorovaikutusta. Internet luokitellaan osaksi uutta mediaa eli ohjelmoitavia medioita. Internet toimii sekä ihmisten keskinäisen viestinnän alueena että joukkoviestinnän välineenä. Verkko mahdollistaa monenlaista toimintaa, sen voi hyvällä syyllä rinnastaa kaupunkiin: sillä voi tehdä ostoksia, katsoa televisiota, tavata ystäviä tai hoitaa virastoasioita (Aula & Matikainen & Villi 2006, 10-16).

Hankonen ym. esittävät että verkko nähdään yhä virheellisesti yhtenä ainoana viestintäpaikkana, vaikka todellisuudessa se koostuu useista erillisistä ja toistensa kanssa rinnakkain toimivista vuorovaikutuspaikoista (Hankonen ym. 2007, 276-277). Internetissä toimii useita erilaisia foorumeita, joissa voi olla ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa kuten sähköposti, reaaliaikaiset pelit, chatit, keskustelupalstat- ja ryhmät.

Foorumeiden erilaisuutta sekä niiden antamia erilaisia mahdollisuuksia ja rajoituksia vuorovaikutukseen voidaan määritellä esimerkiksi ulottuvuuksilla:

- reaali-aikainen – ei reaali-aikainen
- tekstipohjainen – multimediaaninen
- anonyymi – ei anonyymi

Reaaliaikaiset foorumit toimivat nimensä mukaisesti reaaliajassa ja osallistujien tulee olla läsnä kun taas ei-reaaliaikainen viestintä mahdollistaa osallistumisen itse valittuna aikana. Keskustelun

aikajänne voi vaihdella muutamasta tunnista jopa useisiin kuukausiin. (Aula & Matikainen & Villi 2006, 10-16.)

Tekstipohjaisilla keskustelualueilla viestien vaihto pohjautuu kirjoitettuun tekstiin, kun taas multimediant pohjaisessa viestinnässä voidaan käyttää tekstin lisäksi ääntä ja kuvaa. Tekstipohjaisessa viestinnässä ihmiset eivät voi tunnistaa monia sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä vihjeitä, kuten eleitä, ilmeitä tai hymähtelyjä, jotka ovat tärkeä osa sosiaalista ja emotionaalista viestintää (Hankonen ym. 2007, 278). Teksti joudutaan tulkitsemaan niin kuin se on kirjoitettu. Kirjoitettu viesti ja keskusteluteksti saattavat vaikuttaa voimakkaamalta kuin kirjoittaja on alun perin tarkoittanut, koska sanomaa lieventäviä keinoja ei ole käytettävissä.

Ajan kuluessa myös kirjoitettuun pikaviestintään on kehittynyt joukko keinoja, joiden avulla eleitä voi välittää. Hymiöt ovat yksi esimerkki keinosta välittää kirjoittajan tunne lyhyen tekstin sisällä (Van Dijk 2006,167). Hymiöt ovat esimerkki siitä, että voidakseen tutkia nettikeskustelua on tutkijan oltava perillä nettikeskustelukulttuurista ja sen konventioista (Turtiainen ja Östman 2013, 55).

Keskustelupalstojen nimettömyys mahdollistaa myös kirjoittelun ilman sosiaalista vuorovaikutusta muuten säätelevien sääntöjen esteitä. Se mahdollistaa usein keskustelemisen vaikeista ja aroista aiheista, joista keskusteleminen olisi muuten vaikeaa. Toisaalta nettikeskustelujen nimettömyys mahdollistaa myös häiritsevän käyttäytymisen (Pöyhtäri ym. 2013, 49). Nimettömyys mahdollistaa myös tiettyihin ihmisryhmiin kohdistuvan vihapuheet ja verbaalisen väkivallan tavalla joka ei olisi mahdollista kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa (Emt.,177). Tutkimusten mukaan anonyymi keskustelu on usein tasoltaan heikompaa kuin oikeilla nimillä käyty keskustelu ja johtaa ajoittain aggressiiviseen, ja henkilöön käyvään viestintään (Laaksonen & Matikainen 2013, 199).

Keskusteluun osallistujien lisäksi yhteisöllä on myös yleisö, joka seuraa aktiivisesti keskustelua, mutta osallistuu harvoin. Näitä keskustelun taustaseuraajia on kutsuttu vaihtelevasti joko lurkkereiksi (Van Dijk 2006) tai luuraajiksi (Arpo 2005, 280). Taustaseuraajien määrä on usein suurempi kuin keskusteluun osallistujien määrä (Savolainen 1996, 50).

2.2 Vuorovaikutus verkossa

Ihmisten välistä vuorovaikutus tietokoneiden välityksellä kutsutaan tietokonevälitteiseksi viestinnäksi (computer mediated communication, CMC). Suomeksi se voidaan kääntää joko verkkovuorovaikutukseksi tai vuorovaikutukseksi verkossa (Matikainen 2006, 178). Vuorovaikutuksen kannalta on kiinnostavaa tarkastella tekstipohjaisen vuorovaikutuksen ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen eroja. Verkkoon kohdistunutta tutkimusta on vaivannut on-off –ajattelu. Verkko ja reaali maailma on nähty toisistaan erillisinä, jopa vastakkaisina elämän osa-alueina. (Aula ym. 2006, 16.)

Nettikeskustelu on nimensä mukaisesti keskustelua verkossa. Keskustelu on aina automaattisesti sosiaalista vuorovaikutusta, joka synnyttää osallistujissaan yhteisöllisyyden tunnetta (Arpo 2005, 279). Nettikeskustelussa yhteisöllisyyden syntyminen edellyttää viestinvaihtoa: viesteihin vastaamista ja vastattuihin viesteihin vastaamista. Viestinvaihdon intensiivisyys kertoo keskustelualueen viestinnän merkityksellisyydestä siihen osallistuville ihmisille ja mahdollistaa yhteisöllisyyden syntymisen keskusteluun osallistuvien välille. (Emt., 283.)

Internetin keskustelukulttuurit, niiden säännöt ja toiminnan luonne ovat olleet pitkään monien tieteenalojen mielenkiinnon kohteena (Aula ym. 2006, 18). Vaikka tutkija olisi kiinnostunut vain tietyn keskustelualueen tuottamasta tekstistä, keskustelujen ymmärtämisen

kannalta ovat merkityksellisiä monet yleisiksi muodostuneet käytännöt, jotka täytyy ymmärtää ja tuntea voidakseen seurata käytävää keskustelua. Myös keskustelun konteksti ja kyseiselle keskustelualueelle syntyneet vuorovaikutustavat ovat merkityksellisiä tutkimuksen tulosten tulkinnan kannalta. (Laaksonen ja Matikainen 2013, 201.)

Tietyt verkkokeskusteluiden muodot, kuten viestiketjujen rakenne, ovat teknisten sovellusten kautta vakiintuneita mutta teknisesti samanlaisten verkkosovellusten päälle saattaa syntyä hyvin erilaisia käyttökulttuureita. Kulttuurien eroja määrittelevät erot puhetavoissa ja tyylissä. (Arpo 2005, 102.) Käyttökulttuurin muodostumiseen vaikuttaa keskustelupalstan aihepiiri ja se, millaisia keskustelijoita palstalle päätyy (Laaksonen & Matikainen 2013, 199).

Käyttökulttuurin ymmärtämiselle on tärkeää tunnistaa verkkokeskustelulle tyypilliset puhetavat. Puhetapojen seuraamista helpottaa se, että tietää mistä puhutaan ja miten. Samalla lailla monet keskustelun rakenteet nousevat mielenkiinnon kohteeksi: kenellä on valta määritellä keskustelun suunta, kenen kommentteihin reagoidaan ja ketkä jäävät vaille huomiota? (Arpo 2005, 282-283.)

Verkkovuorovaikutuksen tutkimuksen mielenkiinnon kohteeksi ovat viime aikoina nousseet erityisesti kielenkäyttöön ja käytettyihin puhetapoihin liittyvä tutkimus. Tietokonevälitteinen diskurssianalyysi (computer-mediated discourse) on yksi verkkotutkimuksen alalaji, jossa tutkimus kohdistuu ennen kaikkea kieleen ja sen käytötapoihin verkossa (Herring 2001, 612).

Lamerich ja te Molder (2003, 451) nostavat esille sen, että erityisesti identiteetin ja vuorovaikutuksen diskurssiivinen tarkastelu olisi hedelmällistä koska myös verkossa ilmenee vuorovaikutuksen dynaamisuus, tilannekohtaisuus ja uusia merkityksiä luova luonne. Mielestäni verkkovuorovaikutuksen tarkastelu diskurssianalyysin

keinoin tuo esille näitä erilaisia käyttökulttuureja, ja toisaalta jälkimmäisen tarkastelu auttaa meitä ymmärtämään paremmin verkkovuorovaikutusta kokonaisuutena.

2.3 Verkko yhteiskunnassa

Internetkeskustelut tarjoavat nykyaikana vapaan foorumin mielipiteen ilmaisuun. Niitä voi mielestäni syystä verrata sanomalehtien mielipidepalstoihin sillä erotuksella, että keskustelupalstoilla ei lehden toimituksellista ennakkosensuuria ja mielipiteensä voi esittää jokainen iästä tai kirjallisesta esitystavasta riippumatta. Esitystavan viimeistelemättömyys ja esitettyjen mielipiteiden voimakkuus on saanut jotkut vertaamaan keskustelupalstoja laadullisesti vessojen seinäkirjoituksiin (ks. esim. Lauerma 2014, 27). Keskustelua löytyykin moneen lähtöön ja keskustelupalstojen aiheet kattavat kaiken mahdollisen maan ja taivaan väliltä.

Myös lastensuojelusta on käyty viime vuosina Eerikan tapauksen seurauksena vilkasta keskustelua netin keskustelupalstoilla median ja viranomaisten selvitysryhmien lisäksi. Uusien lastensuojelua koskevien lehtiartikkeleiden, ja niiden nettivastineiden, nettiautikkeleiden alle syntyy nopeasti vilkas keskustelu. Myös useimmilta suosituilta keskustelufoorumeilta (Facebook, Suomi24, Vauva.fi ym.) löytyy keskustelua tai keskusteluryhmiä koskien lastensuojelua. Havaintoni mukaan jätetyille kommentteille on usein ominaista voimakas kriittisyys lastensuojelua ja sen toimenpiteitä kohtaan: puolustavat kommentit ovat harvassa ja ne saavat osakseen usein nopean vasta-argumenttien aallon.

Internetistä löytyy myös keskustelualueita ja sivustoja (esim. vanhemmat.com, Lokakuun liike), joiden yksinomaisena tarkoituksena vaikuttaa olevan lastensuojelun virheiden tai puutteiden esille tuominen leimaavaan ja kärjistävään tyyliin. Ajoittain

keskusteluissa vilahtelevat jopa yksittäisten sosiaalityöntekijöiden nimet. Sosiaalityöntekijöiden ja lastensuojelun toimintaa ruoditaan pitkään ja yksityiskohtaisesti. Ajoittain joidenkin keskustelupalstojen keskustelun voi nähdä täyttävän ns. vihapuheen tunnusmerkistön.

Esimerkiksi Pöyhtäri ja Kantola (2013, 26) määrittelevät vihapuheen laajassa merkityksessä koskemaan mitä tahansa ryhmiin tai yksilöihin kohdistuvaa aggressiivista ja vihamielistä keskustelua. Verkkokeskusteluun liittyy aina jonkin verran provosointia ja lietsontaa (Turtiainen ja Östman 2013, 54), jonka ilmenemisen tiheyteen on läheisesti yhteydessä se, kuinka julkisesti tai näkyvästi keskustelijoiden identiteetti on näkyvillä (Laaksonen & Matikainen 2013, 199).

Verkkovihan ääripäissä on huono verkkokäytös ja lain mukaan rangaistava vihapuhe (Pöyhtäri ym. 2013, 113). Verkkovihaa ja asiatonta käytöstä on pyritty saamaan kontrolliin erilaisilla moderointikeinoilla, joko etu- tai jälkikäteen. Moderoinnilla pyritään vastaamaan julkisen sananneuvoston vaatimuksiin siitä, että verkkosivuston ylläpitäjällä on vastuu sivustonsa sisällöstä ja tulee rangaistuksen uhalla vastuussa että se ei loukkaa.

Keskusteluun osallistujille internet tarjoaa mahdollisuuksia erilaisten mielipiteiden esiintuomiseen, mutta myös massamedian edustajat seuraavat aktiivisesti verkkokeskusteluja ja ylläpitävät niitä. Julkisuuden, verkkokeskustelun ja uutisviestinnän suhteet eivät ole nykyisin yksiselitteisiä. Mediatalot ovat liikeyrityksiä, jotka kilpailevat sosiaalisen median kanssa sisältöjen tuottamisessa (Pöyhtäri ym. 2013, 112). Toimittajat keräävät merkittävässä määrin aineistoa ja uutisia verkkokeskusteluista ja verkkokeskustelijat kopioivat nämä uutiset lähteinään verkkokeskusteluihin uusintaen keskustelun teemoja tiedotusvälineiden esittäminä tosiasioina (Pöyhtäri ja Kantola 2013, 71).

Pöyhtäri, Haara ja Raittila (2013) nostavat esille esimerkiksi sen, miten maahanmuutosta käyty nettikeskustelu on vaikuttanut tiedotusvälineiden uutisointiin ja on saanut maahanmuuttokriittiset mielipiteet näyttämään yleisemmiltä kuin ne todellisuudessa ovat. Samalla on todettu, että nettikeskustelut ovat muuttaneet ihmisten käsitystä siitä, millaista kieltä julkisessa keskustelussa voi käyttää. (Pöyhtäri ym. 2013.)

Nettikeskustelun negatiivista vaikutuksista, ja aggressiivisesta ja vihamielisestä puheesta huolimatta verkon on nähty toimivat vastarinnan, kansalaisaktiivisuuden ja demokratian välineenä. Verkkokeskustelut voivat aktivoida kansalaisia osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon ja vahvistaa sitä kautta demokratian toteutumista (Van Dijk 2006, 2). Tässä mielessä verkkokeskustelut noudattavat sananvapauden ideaalia: kaikkien mielipiteiden näkyminen ja keskustelu lisäävät totuutta ja demokratiaa ja vahvistavat poliittisen järjestelmän legitimitettiä (Pöyhtäri ja Kantola 2013, 44).

3 Diskurssianalyysi tutkimuksessa

3.1 Sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi

Tutkimukseni sijoittuu aatteellisesti sosiaalisen konstruktionismin ajatuksiin ja erityisesti sen menetelmällisen sateenvarjon alle sijoittuvaan diskurssianalyyttiseen lähestymistapaan. Sosiaalisessa konstruktionismissa perusajatus on, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta. Tutkimuksen kohteena olevaa todellisuutta ei voi nähdä puhtaana, vaan todellisuus rakentuu aina erilaisten merkitysten kautta (Gergen 1999, 72; Burr 1995, 1-8).

Burr (1995) on esittänyt, että sosiaalista konstruktionismin alle kuuluvia tutkimussuuntauksia yhdistää kriittinen asenne ympäröivään todellisuuteen sekä itsestään selvyyksien ja totutun ympäristön jäsentämistavan kyseenalaistaminen. Totutun ympäristön kyseenalaistamisella tulee ilmi, että kaikki tieto on historiallisesti ja kulttuurisesti sidottu siihen aikaan ja paikkaan jossa ne on tuotettu, eikä sitä voi yleistää koskemaan muita aikoja tai paikkoja. Kaikki tieto syntyy ja sitä ylläpidetään sosiaalisissa prosesseissa. (Burr 1995, 4-5.)

Maailma jäsentyy ja esittäytyy ihmisille sen suhteen kautta joka näillä on maailmaan. Kaikki ihmisiä ympäröivä todellisuus rakentuu merkitystulkinnoina ja tulkintasäännöistä, joita ihmiset käyttävät ymmärtääkseen ympäristöään (Alasuutari 2011, 60). Tieto ympäröivästä todellisuudesta siis muodostuu ja jäsentyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, eikä mitään todellisuuden osaluetta voi irrottaa tiedon muodostuksen sosiaalisuudesta. Kaikki tieto muodostuu ja rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaalisen konstruktionismin kehyksessä ei ole puhdasta tai

pysyvää todellisuutta, vaan todellisuus on jatkuvassa liikkeessä ja siitä käydään jatkuvia neuvotteluja. (Suoninen 1999, 26-28.)

Diskurssianalyysi pohjautuu pitkälti sosiaalisen konstruktionismin ajatuksiin sosiaalisen todellisuuden jäsentymisestä, mutta diskurssianalyysissa tutkimuksen kohteeksi tarkentuvat kielelliset prosessit ja niiden tuotokset, joiden kautta sosiaalinen todellisuutemme ja kanssakäyminen rakentuvat (Jokinen 1999, 40). Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu kieleen, jonka avulla ympäristölle tuotetaan merkityksiä. Puhe ja kirjoittaminen ovat osaltaan sosiaalista vuorovaikutusta. Kielen, puheen ja kirjoittamisen avulla ihminen pyrkii tekemään ymmärrettäväksi sen miten hän ymmärtää maailman ja jakamaan oman ymmärryksensä maailman kanssa (Fairclough 2003,21).

Samoista asioista voi puhua monella eri tavalla, jolloin samat asiat voivat saada erilaisia merkityksiä riippuen puhujasta. Kielenkäytön tutkimisella pyritään paljastamaan millaista kuvaa puhujat rakentavat tutkittavasta ilmiöstä ja millaisena he itse haluavat ilmiön ymmärtää. (Potter & Wetherel 1987, 110-111).

Tutkimuksellisesti diskurssianalyysissä ei olla etsimässä ilmiöille ensimmäisenä syitä, vaan mielenkiinnon kohteina ovat ne tavat joilla tutkittavana olevaa ilmiötä kuvataan. Vasta sen jälkeen kun on tarkasteltu toimijoiden tapoja kuvata tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä, voidaan miettiä miten kuvaus omalta osaltaan rakentaa sosiaalista todellisuutta. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18.)

Diskurssianalyysiä voi parhaiten kuvata kielenkäytön yksityiskohtaiseksi analysoimiseksi, jotta onnistuttaisiin selvittämään, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen ym. 2004, 10). Tiivistetysti voidaan sanoa, että diskurssianalyysi on tutkimusta kielenkäytön, todellisuuden ja toiminnan välisestä suhteesta (Pietikäinen ja Mäntyniemi 2009, 20).

Diskurssianalyysissä ovat nimenkin mukaisesti mielenkiinnonkohteena ihmisten käyttämät diskurssit. Pelkistetyksi diskurssin voisi määritellä lausetta suuremmaksi kielenkäytön kokonaisuudeksi (Pietikäinen ja Mäntynen 2009,24), mutta diskurssianalyttisen tutkimuksen kannalta tarkempi määrittely on tarpeellista. Jokinen ym. (1999) määrittelevät diskurssit "verrattain eheäksi ja säännönmukaisiksi merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta" (Emt., 9-10).

Diskursseille on tunnusomaista historiallisuus. Diskurssit syntyvät ja muuttuvat erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Diskurssianalyysissä pyritään tulkitsemaan aineistoa, niin että huomioidaan sen syntyneen tietystä ajassa ja paikassa. Tämän ajan ja paikan eli kontekstin ajatellaan ilman muuta olevan tärkeä osa diskurssianalyttistä tutkimusta, eikä sitä pyritäkään häivyttämään, vaan aineiston tulkinta pyritään suhteuttamaan siihen. (Jokinen ym. 2004,30.)

3.2 Taistelu diskurssien käytöstä

Diskursseille on tunnusomaista se, että ne ovat historiallisesti suhteellisen sitkeitä ja helposti tunnistettavissa olevia merkityskokonaisuuksia. Diskursseja käytetään kuvaamaan ja hahmottamaan asioita, ilmiötä ja tapahtumia tietystä näkökulmasta. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009,56). Diskurssianalyysissä kyse ei ole kuitenkaan yksittäisistä diskursseista, vaan useista rinnakkaisista ja keskenään kilpailevista diskursseista, jotka merkityksellistävät maailmaa (Jokinen ym. 2004, 24).

Diskurssien avulla välitetään jotain todellisuuden luonteesta ja samalla rakennetaan uudenlaista todellisuutta. (Emt, 41). Diskurssien käyttö on myös taistelua vallasta, ja siitä kenen kielenkäytön tapa

määritellään ”oikeaksi”. Sosiaalisissa käytännöissä käy usein väistämättä niin että toiset diskursiiviset puhetavat saavat vahvemman aseman kuin toiset. (Juhila & Suoninen 1999, 247.) Taistelun tarkoituksena on hallita sisältöä, suosia tiettyjä tulkintoja ja todellisuuden sanoituksia, ja sulkea muita pois (Fairclough 2001, 43). Taistelu vallasta määritellä puheenkäyttötavat voidaan myös hävitä (Fairclough 2001, 36). Kielenkäytön ja diskurssien käytöllä voi olla yllättäviä laajoja yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia vaikutuksia, ja sama diskurssi voi tuottaa keskenään ristiriitaisia kilpailevia seurauksia (Jokinen ym.2004, 43).

Diskurssien käytöstä käytävää taistelua tarkasteltaessa mielenkiinnon kohteeksi tarkentuvat ne tavat, joilla tiettyjä merkityksiä ja sosiaalisen todellisuuden käsityksiä ajetaan. Tietyt versiot asiantiloista pyritään argumentoimaan ja esittämään tosiksi. (Jokinen & Juhila, 77-79) Diskurssianalyysin piirissä tätä toimintaa voidaan kutsua retoriseksi keinoiksi tai faktan konstruoinnin strategioiksi (Jokinen 1999, 129). Diskurssianalyysissä tutkimuksellinen mielenkiinto kohdistuu niihin tapoihin ja keinoihin, joilla diskursseista pyritään tekemään tosia eli faktuaalistamaan ne. Vakuuttelun avulla pyritään esittämään jokin esitetty asia totena ja itsestään selvänä (Juhila 2004, 152).

Retorisia keinoja on lukuisia. Jokinen (1999) mainitsee eräiksi argumentin vahvistamisen keinoiksi muun muassa puhujakategorioilla oikeuttamisen, konsensuksen tuottamisen, ja ääri-ilmaisujen käytön (Emt., 126-159). Puhujakategoriolla oikeuttamisella tarkoitetaan sitä, että joidenkin ryhmien edustajien mielipiteellä on suurempi painoarvo kuin toisilla (Emt., 135). Esimerkiksi eri alojen asiantuntijoiden näkemyksillä uskotaan yleisesti ottaen olevan suurempi painoarvo kuin maallikoiden esittämillä väitteillä.

Konsensuksen vahvistamisella Jokinen (emt., 139) puolestaan viitataan pyrkimykseen esittää, että useat eri tahot jakavat esitetyn väitteen. Ääri-ilmaisuja tuottamalla (kaikki, jokainen, ei yhtään) pyritään luomaan mielikuva selkeästä ja yksiselitteisen ristiriidattomasta tosiasiasta (emt., 147). Retorisia keinoja ovat myös vastapuolen esittäminen epäedullisessa valossa, tunteisiin vetoaminen ja jälkiviisaus.

Lastensuojeluun liittyvät diskursiiviset käytännöt ovat muodostavat mielestäni tärkeän tutkimuskohteen, koska sosiaalityön, lastensuojelun ja asiakkuuden määrittelyt ovat sopimuksellisina konstruktioina sidoksissa aikakautensa ajattelutapoihin. Ne voivat jäsentyä esimerkiksi hallinnollisista, juridisista, toiminnallisista, opillisista, koulutuksellisista, teoreettisista tai historiallisista lähtökohdista. Samalla ne vaikuttavat siihen, mitä asioita otetaan mukaan ja mitä suljetaan pois. (Ks. Pohjola 2003, 157.) Sosiaalityön historiallisuutta ja paikallisuutta korostettaessa tulee esille se tosiasia, että lastensuojelu ei ole abstrakti, tavallisten ihmisten arjesta irrallaan oleva asia, vaan että lastensuojeluun, ja sen määrittämiseen liittyvään keskusteluun voi osallistua myös tavallinen ihminen keskustelupalstojen välityksellä.

4 Tutkimusasetelma ja aineiston analyysi

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkielmani on sosiaalityön laadullinen tutkimus, jossa mielenkiinnon kohteena on lastensuojelun ympärillä käytävä nettikeskustelu. Tutkimusaineistoni koostuu helmikuussa 2015 Eerikan tapaus hoitaneiden sosiaalityöntekijöiden virkarikos-oikeudenkäynneistä syntyneeseen keskusteluun internetin keskustelupalstoilla. Aineiston keruu osui ajankohdaltaan tapaus-Eerikan virkarikosoikeuden käyntien alkuun. Aineiston tulkinna apuvälineenä on käytetty diskurssianalyttistä tutkimusotetta.

Tutkimuskysymykseni voi tiivistää kysymykseen: millaisia diskursseja nettikeskusteluun osallistuvat käyttävät puhuessaan lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä? Tutkimuksellani pyrin vastaamaan kysymyksiin:

- 1) millaisia diskursseja on paikannettavissa lastensuojelua käsittelevien keskustelupalstojen tekstissä?
- 2) miten näitä diskursseja käytetään kuvatessa lastensuojelua ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä?

Lisäksi pohdin, millaisia välillisiä ja välittömiä seurauksia näiden diskurssien käytöllä on sosiaalityölle ja lastensuojelulle instituutiona.

4.2 Aineisto ja aineiston keruu

Tutkimukseni aineiston muodostaa yksi laaja ja polveileva Vauva.fi -keskustelufoorumilla helmikuussa 2015 käyty nettikeskustelu, joka on otsikoitu ”Eerikasta vastannut sosiaalityöntekijä menetti työkykynsä järkytyksestä”. Lyhennän myöhemmässä tekstissä keskustelun ”työkyky”-ketjuksi. Keskustelu käsittelee sitä, miten tapaus Eerika on vaikuttanut tapaus hoitaneen sosiaalityöntekijän työkykyyn ja onko

sosiaalityöntekijän toiminta nettikeskusteluun osallistuneiden mielestä ollut asianmukaista vai ei.

Keskustelupalstojen aineisto on aina tietyllä tavalla valmista kulttuurin tuotosta. Uusitalon (1991, 94) erilaisista valmiista aineistoista tekemän jaottelun mukaan keskustelupalstoista löytyy eniten joukkotiedotuksen ja kulttuurintuotteen merkkejä. Keskustelupalstat tarjoavat aidon spontaanisti syntyneen kulttuurin tuotteen (Alasuutari 2011, 84), jota tarkastelemalla voidaan tavoittaa kulttuurisia tuotteita, jotka eivät uskoakseni näkyisi muunlaisessa aineistossa.

Verkon ollessa mielenkiinnon kohteena sitä voidaan käyttää tutkimuksen välineenä esimerkiksi aineiston keräämiseen, lähteenä (tutkitaan ilmiötä tai vuorovaikutusta), paikkana (etnografia, osallistuminen) tai kohteena (rakenne, palvelu, kehitys) (Laaksonen ym. 2013, 19). Koska tutkimukseni kohteena on verkossa käyty lastensuojelua koskeva keskustelu, tässä tutkimuksessa verkko edustaa sekä tutkimuksen välinettä että sen lähdettä.

Internetissä oleva aineisto on monipuolista ja laajaa. Tutkimusta tekeväälle ongelmallista ei useinkaan ole se, mistä ja miten saisi aineistoa, vaan se kuinka aineisto kannattaisi rajata niin, että se olisi tutkimuksen teon kannalta käsiteltävissä (Eskola ja Suoranta 2001, 118). Tarpeelliseksi muodostuu tietynlainen kriittinen valikointi (emt., 118) Keskeisinä valikoinnin periaatteena on aineiston teoreettinen kattavuus ja kiinnostavuus tutkimusongelman ratkaisussa (emt., 65).

Verkkoaineiston ja keskustelupalstoja tutkittaessa aineiston rajaamisen tekee sen määrän lisäksi haasteelliseksi se, että verkko on jatkuvasti liikkeessä: jokaiselle keskustelualueelle tulee jatkuvasti uusia aiheita ja uusia kommentteja. Jatkuvasti liikkeessä olevista aineistoista on vaikeaa ottaa pysäytyskuvaa. (Laaksonen ym. 2013, 21).

Tutkimusta aloittaessani kävin läpi useita erilaisia netissä olevia keskustelu-alueita. Lastensuojelusta käytävän nettikeskustelun määrä on tyrmistyttävä. Aineiston kerääminen ajoittui helmikuulle 2015, jolloin käynnistyivät 11 virkamieheen kohdistuneet oikeudenkäynnit virkarikoksesta tapaus Eerikan suhteen. Oletin tapauksen herättävän välitöntä mediahuomiota, koska jo aikaisemmin itse tapauksen sattuessa havaitsin, että lastensuojelua käsittelevät uutisotsikot herättävät laajaa keskustelua myös netissä. Aiemmin keskustelua käytiin esimerkiksi Iltasanomien tai Iltalehden nettiartikkelien jälkeen niille varatussa kommentointiosioissa paljon kevään ja syksyn 2012 aikana. Nyt keväällä 2015 virkarikoksista käytyjen uutisointien jälkeen ei tätä kommentointimahdollisuutta ollutkaan – liekö syynä lehtien tiukentunut moderointipolitiikka vihapuheesta nousseesta keskustelusta.

Kuten arvelinkin, tapauksen saama media-huomio heijastui välittömästi myös nyt keskustelupalstoille. Aiheen tiimoilta käytiin keskustelua useilla keskustelualueilla mm. pienempien paikallislehtien uutisotsikkojen alla, murha.infossa, ja suomi24 – keskustelufoorumilla. Aihe oli selkeästi huomiota herättävä ja mahdollisuudet kerätä aineistoa pelkästään lastensuojelua koskien olisivat olleet rajattomat. Aineiston rajaamisen ongelmat olivat ilmeisiä. Osa keskustelupalstoista, kuten esimerkiksi keskustelupalstat (esim. suomi24) jäivät jo alkuvaiheessa pois sivuston sisäisten puutteellisten hakutoimintojen vuoksi. Keskustelualueiden läpikäyminen ja aiheeseen liittyvien keskustelujen löytäminen olisi ollut manuaalisesti mahdoton tehtävä tämän opinnäytteen kannalta.

Pohdinnan jälkeen tutkimuksen kohteeksi valikoitui Vauva-lehden nettikeskustelufoorumi. Foorumin nettikeskustelu on runsasta ja käsittelee lähes kaikkia aiheita maan ja taivaan välillä. Vauva-lehden nettikeskustelut saavuttavat suuren osan suomalaisia lapsiperheitä ja

uskon niiden saavuttaneen jopa jossain määrin institutionaalisen aseman. Vauva-lehden nettikeskustelut ovat vuosien varrella toimineet myös useiden muiden opinnäytetöiden innoittajina ja aineiston lähteenä. (ks. esim. mm. Wilenius 2010; Kytöharju 2003).

Vauva.fi -keskusteluissa voi osallistua keskusteluihin julkaistujen blogien ja artikkelien yhteydessä tai keskustelupalstalla. Keskustelupalstojen aiheet kattavat suurin piirtein kaiken maan ja taivaan välillä, mutta suurin osa käsittelee tavallista lapsiperheen arkea koskettelevia aiheita: lasten hoitoa televisio ohjelmia, mielipiteitä politiikoista ja muista julkisuuden henkilöistä sekä ajankohtaisista asioista. Keskusteluja ja kommentteja voi lukea kuka tahansa, mutta keskusteluihin osallistuminen edellyttää sivustolle rekisteröitymisen. Vain Aihe vapaa- ja Seksi- keskustelualueille voi kommentoida kuka tahansa ilman rekisteröitymistä. Näille alueille jokainen voi kommentoida ilman nimimerkkiä tai muuta tunnistetta. Keskusteluun osallistujia on mahdotonta tunnistaa tai erottaa toisistaan muuten kuin ehkä ilmaisutavan tai toistuvien kirjoitusvirheiden tai muiden tunnistusta helpottavien keinojen avulla.

Pelkästään Vauva.fi -keskustelualueella oli helmikuun aikana lastensuojelun tiimoilta pikaisen haun perusteella 30 keskustelunavausta. Tarkemman tarkasteluni kohteeksi valikoitui otsikon "Eerikasta vastannut sosiaalityöntekijä menetti työkykynsä järkytyksestä" alle syntynyt keskustelu. Tämä keskusteluketju keräsi eniten kommentteja. Se myös eli useiden viikkojen ajan toisten keskusteluketjujen kuollessa nopeasti muutaman kommentin jälkeen. Kommentteja keskustelunavauksen jälkeen kertyi 1079, keskustelufoorumin sivumitoituksella 42 sivua. Pitkän ketjun lopuksi sivuston ylläpitäjä lukitsi ketjun 17.2.2015, jonka jälkeen keskustelualueelle ei voinut jättää kommentteja.

Ketjuun kertyi muutamassa päivässä yli tuhat viestiä, todennäköinen syy ketjun sulkemiseen on ollut keskustelun venyminen liian pitkäksi.

Ketju säilyi vielä sulkemisensakin jälkeen lähes kuukauden sivuston omissa listauksissa luetuimpien joukossa. Näin pitkien ketjun syntyminen on harvinaista ja kertoo mielestäni siitä, että lastensuojelu ja lastensuojeluun kohdistuvat aiheet puhuttelevat suurta joukkoa suomalaisia sekä keskustelupalstoilla että niiden ulkopuolella.

Tekstinkäsittelyohjelmaan kopioimalla keskustelupalstan tekstiä muodostui sivumäärällisesti yli 1200 sivua. Mukana olivat keskustelufoorumin mainoslinkkikuvat. Mainoslinkkien ja keskustelun ulkoasuun liittyvien muotoilujen poistamisen jälkeen sivumäärä kutistuu yli puolella. Sivumäärällisesti aineisto näyttää suurelta, mutta itse keskustelun määrä supistuu vielä huomattavasti kun huomioi sen, että useilla keskusteluilla on polkumainen rakenne, jossa viimeisin kommentoija useimmiten kopioi aiheeseen liittyvät edeltävät viestit oman viestinsä liitteeksi.

Koska diskurssianalyysin tutkimuksen kohteena on kielen käytön lisäksi myös muu merkitysvälitteinen toiminta (Suoninen 1999, 19), huolenani oli että edellisten kirjoittajien lainausten poisjättäminen saataisi sulkea pois tulkinnan kannalta olennaista tietoa. Päädyin ottamaan sivustoista kopioinnin lisäksi myös kuvankaappaukset. Tekstinkäsittely-ohjelmaan kopiointi ei mielestäni toistanut riittävällä tavalla sivuston kommentointi tapoja: tekstimassasta ei pystynyt varmistamaan mikä oli kommentoijien omaa tekstiä ja mitkä muiden kirjoittajien viitattuja kommentteja. Päädyin ottamaan keskusteluketjun sivuista 42 kuvankaappauskuvaa, jotka olivat tarkkoja kopioita keskustelun ulkoasusta sivustolla. Analyysivaiheessa käytin rinnakkain kuvankaappauksia ja tekstitiedostoa.

4.3 Eettiset kysymykset

Tutkijalla on monenlaisia velvollisuuksia niin itseään kuin muita kohtaan. Tutkijan velvollisuuksiin kuulu muun muassa luotettavan tiedon tuottaminen, tieteellisen julkisuuden ylläpitäminen, sekä velvollisuus kunnioittaa tutkittavien oikeuksia (Laadullisen tutkimuksen eettiset periaatteet 2005). Tutkittavien oikeuksien kunnioittaminen on tärkeä eettinen periaate. Tutkimuksen eettisiin periaatteisiin kuuluu tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, tutkittavien tulisi tietää että heistä tehdään tutkimusta ja heillä tulisi olla mahdollisuus halutessaan myös kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen (Scheinin 1999, 100; Kuula 2006,107).

Myös useat internetiä tutkimuskohteena käyttävät tutkijat peräänkuuluttavat tutkittavien informointia tutkimuksen teosta (mm. Eskola & Suoranta 2001, 54). Nettikeskusteluiden kohdalla tutkittavien informoinnin periaatteen noudattaminen on hankalaa, koska aineisto on syntynyt tutkijasta riippumatta. Tutkijalla on harvoin tiedossa ketkä nettikeskusteluun ovat osallistuneet. Käyttämäni keskustelualueet ovat vapaita, eikä niille kirjoittaminen vaadi rekisteröintiä tai nimimerkkiä. Nimettömien kirjoitusten vuoksi osallistujia on ollut mahdotonta identifioida, enkä ole voinut saada jokaiselta keskusteluun osallistuneelta suostumusta erikseen.

Keskustelupalstojen voi katsoa olevan julkista omaisuutta: niiden kirjoittajilla ei ole tekijänoikeuksia kirjoittamaansa tekstiin. Yhden näkemyksen mukaan Internetin keskustelupalstalle osallistuneiden voi katsoa olevan itse vastuussa lähettämistään viesteistä ja niiden sisällöstä (Mann & Stewart 2000, 55).

Nettikeskusteluja tai keskustelupalstoja tutkineet ovat ratkaisseet tutkittavien informoinnin ilmoittamalla tutkimuksesta joko keskustelupalstalle tai keskustelun ylläpitäjälle. En ole ilmoittanut

tutkimuksen tekemisestä keskustelualueella, koska aineistona käyttämäni keskusteluketju suljettiin ennen aineiston keruun aloittamista. Jos olisin ilmoittanut keskusteluun tekeväni kyseisestä keskustelusta tutkimusta, olisi se mielestäni väistämättä vaikuttanut sen syntyyn, muotoon ja tulkintamahdollisuuksiin (vrt. Turtiainen & Östman 2013, 60). Tutkimuksen teosta ilmoittaminen saattaa vaikuttaa tutkimuksen tekoon, koska palstalle ilmoittaessa kirjoittajat saattavat tulla tietoisiksi siitä mitä he kirjoittavat.

Internetin käyttöalueita voi jakaa pitkälti niiden organisoituneisuuden ja jakelun julkisuuden perusteella. Organisoituminen tarkoittaa että sivustojen julkaiseminen on sekä suunnitelmallista että johdettua. Vapaasti organisoidut sivustot ovat tutkittavissa siinä missä julkiset asiakirjat. (Kuula 2006, 171.) Vauva.fi edustaa tässä mielessä vapaasti organisoitua sivustoa. En siis ole kokenut tarpeelliseksi ilmoittaa tutkimuksesta myöskään Vauva.fi foorumia ylläpitävälle taholle.

Tutkimuksesta ilmoittamisen tärkein eettinen velvollisuus liittyy mielestäni siihen, miten kyseinen tutkimus asettuu akseleille suhteessa tutkimuskohteen yksityisyyteen tai julkisuuteen ja tiedon arkaluonteisuuteen (Turtiainen & Östman 2013, 58-59). Tutkimukseni en koe loukkaavan nettikeskusteluun osallistuvien yksityisyyttä (vrt. Eskola ja Suoranta 2001, 54). Tutkittavien henkilöllisyys ei tule esille tutkimuksen missään vaiheessa. Tutkittavien nettikeskustelussa ilmaisemat henkilökohtaiseen elämäänsä liittyvät yksityiskohdat, kuten asuinpaikan tai uskonnon olen häivyttänyt tutkimusraportistani.

4.4 Aineiston esittelyä

Vauva.fi saavuttaa merkittävän osan suomalaisista lapsiperheistä. Sen puoleen on moni lapsensa kanssa kotona ollut äiti kääntynyt monissa käytännön pulmissa, kuten mitä syöttää lapsille

ensimmäisinä kiinteinä ruokina tai kuinka kauan lapsi voi nukkua ulkona päiväunia pakkasella. Vauva.fi keskustelualuetta ylläpitävän Sanomamedian mukaan Vauva.fi -keskustelualue tavoitti viikoittain yli 500 000 kävijää (SanomaMagazines Finland 2015).

Sivustolla olevat mainokset ovat kohdennettuja lapsi- ja vauvaperheille, ja erityisesti naisille. Tätä kirjoittaessa mainosbannereissa vaihtuvat mainokset lasten tapaturmavakuutuksista, naistenlehdistä, lastenvaatteista ja vauvavakuutuksista ja televisionohjelmalveluista. Mainoksista päätellen vauva.fi sivustolla kävijät ovat pienten lastenvanhempia, jotka etsivät sivustolta tietoa lapsensa hoitoon liittyen tai etsivät hetkellistä helpotusta ja rentoutumista kiireisen pikkulapsi-arjen keskellä.

Oma tutkimukseni keskittyy aihe vapaa-keskustelualueen viesteihin, joihin osallistuminen on anonyymiä, eikä vaadi nimimerkkiä. Anonyymin keskustelun kulkua on vaikeampi seurata kuin rekisteröityjen keskustelujen. Anonyymissä keskustelussa sama kirjoittaja voi kirjoittaa useita viestejä esittäen erilaisen mielipiteen asiaan joka kerta. Rekisteröidyillä alueilla sen sijaan keskustelun kulkua ja kommenttien esittäjiä on helpompi seurata nimimerkin perusteella.

Keskustelun laadusta on sen sijaan mielestäni vaikeampaa sanoa mitään, sekä rekisteröitymisen vaativilla että nimettömillä keskustelualueilla keskustelu on ajoittain asiallista tai asiatonta. Keskustelun kulun ”asiallisuus” riippuu enemmän päivästä tai keskusteluketjusta kuin keskustelupalstan nimettömyydestä. Ajoittain kummankin alueen keskustelut ajautuvat sivupoluille: ja syytöksiä ja asiattomuuksia heitellään.

Keskustelusivuston säännöissä kielletään asiaton, hyvä tavan tai lain vastainen käytös ja ilmoitetaan että jokainen keskusteluun osallistuja on vastuussa omista viesteistään. Niin sanottua ennakkomoderointia sivustolla ei ole, jokainen viesti julkaistaan sellaisenaan. Ylläpitäjä pitää itsellään oikeuden poistaa viestejä ja viestiketjuja, jotka loukkaavat rikoslakia tai ovat hyvän tavan vastaisia. Tarvittaessa käyttäjältä voidaan estää sivustolle kirjoittaminen ip-osoitteen perusteella (Vauva.fi, keskustelunsäännöt).

Aihe vapaa alueen keskusteluissa vilahtelee ajoittain termi av-mamma. Nopealla google-haulla selviää, että kyseessä suhteelliseen vakiintunut termi kuvaamaan vauva.fi Aihe vapaa (av) - keskusteluun osallistuvia äitejä, joka on laajentunut kuvaamaan myös muiden keskustelufoorumien vapaille keskustelualueille osallistuvia äitejä. Intoudutaanpa jossain kuvaamaan stereotyyppistä av-mammaa kaiken tietäväksi besserwisser-hahmoksi, joka hoitaa oman kotinsa täydellisesti ja on valmis ohjeistamaan myös muita äitejä paremman elämän saavuttamiseksi.

Todellisuudessa kukaan ei voi tietää ovatko keskusteluun osallistujat naisia vai miehiä, eläkeläisiä vai nuoria, eikä se tämän tutkimuksen kannalta ole merkittävääkään. Mielenkiintoni kohdistuu siihen kuvaan, jota keskusteluun osallistujat rakentavat suomalaisesta lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä.

4.5 Aineiston käsittely ja analyysi

Diskurssianalyysi ei tarjoa valmista tutkimusmenetelmää tutkijalle, vaan sitä voi luonnehtia enemmänkin tutkimusta ohjaavaksi teoreettiseksi viitekehykseksi (Jokinen ym. 2004, 17), joka kehittyy ja

muuttuu jatkuvasti (Eskola ja Suoranta 2001, 201). Valmiita ohjeita diskurssianalyttisen tutkimuksen etenemisestä on sen vuoksi vaikeaa saada.

Itse aloitin aineiston etsimällä keskustelun sisältä usein toistuvia teemoja eli aihealueita, joihin keskustelualueella keskustelevat keskustelussaan viittasivat. Merkitsin teemat tekstitiedostoon värittämällä tekstin ja luokittelemalla sen kommenttiosioon. Tällaisia teemoja olivat muun muassa sosiaalityöntekijän pätevyys ja palkkaus, työolot, sosiaalityöntekijän ammattitaito, Eerikan kokemus kärsimys ja Eerikan asioita hoitaneen sosiaalityöntekijän ammattitaidottomuus, jonka päivittelemiseen usea keskusteluista tuntui päätyvän. Nimesinkin tämän teeman sosiaalityöntekijän haukkumiseksi, jonka väriksi muodostui punainen.

Diskurssianalyysi ei ole kuitenkaan sama asia kuin aineiston teemoittelu, vaan diskurssianalyysin tulisi ottaa lähtökohdaksi aineiston sisäisten erojen ja samanlaisuuksien etsimisen (Eskola & Suoranta 2001,196; Suoninen 1997, 66-68). Aineistossa silmiinpistävä samanlaisuus oli se, että sosiaalityön tekijän syyttäminen tapahtumien kulusta vaikutti olevan hallitseva puhetapa. Punainen oli tekstitiedostoni useimmin esiintyvä väri. Seuraavaksi mielenkiintoni kohdistuikin siihen, oliko aineistosta löydettävissä vaihtoehtoisia puhetapoja tälle sosiaalityöntekijän vastuuttamiselle. Mietin ketkä puhuivat syytöksiä vastaan ja miten?

Toisen rinnakkaisen lähestymistavan tarjosivat kommenttijonojen pituus, jotkut kommentteista saivat osakseen selkeästi enemmän kommentteja ja jatkokommentteja kuin toiset. Kaikkeen keskusteluun kuuluu vastavuoroisuus, ilman vastakommentteja jotkut kommentit jäivät ikään kuin ”ilmaan leijumaan” ilman vastavuoroisuutta tai keskusteluyhteisön siunausta. Tällaisien kommenttien rooli oli jäädä unohduksiin, niitä ei keskustelun kuluessa hyväksytty eikä hylätty.

Diskurssianalyttisessä ajattelussa nämä kommentit olivat niitä diskursseja, joiden ei yhteisön silmin katsottu olevan hyväksyttäviä tai todellisia kun keskusteltiin lastensuojelusta.

Koska kaksi löytämistäni diskursseista olivat keskustelussa selkeästi hallitsevia, minua alkoivat kiinnostaa ne aineistossa ilmenevät tavat, joilla näitä diskursseja ylläpidettiin. Mielenkiintoni kohdistuikin analyysi vaiheen loppupuolella niihin keinoihin, joilla pyrittiin esittämään nämä kaksi diskurssia ainoina mahdollisina tapoina tulkita lastensuojelun toimintaa. Samalla nämä tavat toimivat keinoina tukahduttaa muut tai vastakkaiset näkemykset.

5 Aineistosta paikannetut diskurssit

5.1 Diskurssit nettikeskustelussa

Keskustelun avaa viittaus 13.2.2015 Ilta-Sanomissa olleeseen uutiseen, jonka mukaan Eerikasta vastannut sosiaalityöntekijä menetti työkykynsä, koska ei kyennyt suojelemaan hänen vastuullaan ollutta lasta. Kirjoituksen mukaan sosiaalityöntekijä kuitenkin kieltää syyllisyytensä ja kertoo, että lapsen eteen tehtiin voitava. Sosiaalityöntekijän näkemyksen mukaan sen hetkisten tietojen perusteella ei ollut perusteita kiireelliselle sijoitukselle. Uutisessa todetaan, että Eerikan isä antoi itsestään kuvan yhteistyöhaluisena vanhempana, joka oli itsekin huolissaan lapsestaan. Sosiaalityöntekijä myöntää uutisen mukaan sen, että tyttöä olisi pitänyt tavata useammin, mutta vetoaa työn määrään.

Keskustelun aloittanut kirjoittaja kommentoi:

”Nytkö alkaa syytettyjen uhriutuminen ja säälin kerjuu? No, ikävää toki että työkyky meni, tosin Eerikalta meni henki.”

Vastaukset alkavat välittömästi.

Keskusteluketjussa oli tunnistettavissa kuusi erilaista diskurssia, joita käytetään kuvaamaan lastensuojelun sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijöitä. Nämä diskurssit olen nimennyt valvonnan tehostamisen-, pätevän työvoiman puute-, organisatorisen toiminnan-, ammatillisen kompetenssin-, sosiaalityöntekijän vastuu-, ja turmeltuneen virkamiehen -diskurssiksi.

Diskurssit ovat eroteltavissa yhteiskunnallisiin ja yksilöllisiin diskursseihin. Yhteiskunnallisissa diskursseissa lastensuojelua ja

lastensuojelun sosiaalityöntekijyyttä määritellään yhteiskunnallisten ja yhteisöllisten ulottuvaisuuksien mukaan. Lastensuojelun toimintaa voidaan parantaa ja tehostaa yhteiskunnallisten muutosten avulla kuten valvontaa, koulutusta tai lainsäädäntöä ja lastensuojelun toimintatapoja tehostamalla. Yksilöllisissä diskursseissa lastensuojelun toiminta puolestaan redusoituu yksittäisten sosiaalityöntekijöiden toiminnaksi. Lastensuojelun toiminnan puutteiden nähdään olevan ennen kaikkea seurausta yksittäisten työntekijöiden ominaisuuksista ja toiminnan puutteista.

Seuraavissa alaluvuissa esittelen lyhyesti keskustelussa käytetyt diskurssit ja mietin niiden käyttöä perusteltaessa näkemystä lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä.

Valvonnan tehostamisen diskurssi

Sosiaalityön oppikirjoissa painotetaan usein sosiaalityön luonnetta ihmisläheisenä työnä, jonka peruseriaatteisiin kuulu ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisläheiseen asiakastyöhön katsotaan kuuluvan ihmisten voimavaraistaminen toimimaan paremmalla tavalla yhteiskunnassa. Samalla tavalla sosiaalityön tehtäväksi nähdään yhteiskunnan heikompiosaisten puolustaminen ja ihmisten kontrollin ja kontrollointi keinojen vastustaminen. (ks. esim. Juhila 2006,90).

Sosiaalityön peruseetoksen huomioon ottaen on kiinnostavaa, että keskustelussa tuodaan esille, että lastensuojelun toimintaa tulisi kehittää lisäämällä lastensuojelun työntekijöiden mahdollisuuksia valvoa perheiden elämää ja tarkistaa asiakasperheiden rekisteritietoja automaattisesti. Olen nimennyt tämän diskurssin valvonnan tehostamisen diskurssiksi.

Valvonnan tehostamisen -diskurssissa pyritään löytämään lisäkeinoja lastensuojeluun kontrollin ja valvonnan avulla. Valvonnan tehostamisen -diskurssissa lastensuojelun sosiaalityö näyttäytyy kontrollina ja valvontana, jossa toimintaa tehostamalla ja uusia keinoja käyttämällä voitaisiin tavoittaa paremmin työn tavoitteena oleva vakavien lastensuojelurikosten ennaltaehkäisy. Samassa diskurssissa nousee esille viranomaisyhteistyön parantaminen ja tiedonkulun lisääminen.

Yhtenä esimerkkinä tuodaan esille, että lastensuojeluasiakkaiden rikostausta tulisi selvittää automaattisesti:

”Esitän edelleen, että lastensuojelulla tulisi olla oikeus selvittää vanhempien rikostausta, se pitäisi kuulua jossain vaiheessa prosessia automaattisesti tehtyihin velvollisuuksiin. Tätä voisi toki esim. rajata siten, että lastensuojelun tietoon menevät vain henkeen ja terveyteen koskevat rikokset (siis pahoinpitelyt, raiskaukset, hyväksikäyttörikokset, henkirikokset), kaikki päihteiden käyttöön liittyvät rikokset ja kaikki ne rikokset, joista on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Näin ei tarvitsisi pelätä, että jokin nuoruudessa tehty töppäys tulisi vastaan arvioitaessa lastensuojelun tarvetta.”

Tässä kommentissa ilmenee näkemys lastensuojelusta ylimääräisenä ”poliisivoimana”, jonka kuuluisi valvoa vanhempia varsinkin jos näillä on aiempaa rikostaustaa. Erityisesti kommentin esittäjä toteaa, että rikostaustan selvittämisen tulisi olla automaattista ja ilmeisestikin koskea kaikkia lastensuojelun asiakkaita.

Valvonnan tehostamisen -diskurssi ei nouse aineistossa voimakkaasti esille. Keskustelu aiheesta jää laimeaksi: jatkokommentteja ei ole monta. Keskustelua käydään pääasiassa tämän diskurssin sisällä todeten, että nykyiselläänkin lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on oikeus tarkistaa tiedot halutessaan. Ehdotus tiedonhankinnan automatisoimisesta ei nouse kommenttiketjussa uudelleen esille. Keskustelu tyrehtyy kommenttiin jossa esitetään,

että Eerikasta vastannut sosiaalityöntekijä olisi halutessaan saanut vanhempien rikosrekisteriotteet, mutta päätti olla hankkimatta tietoa.

Puute pätevästä työvoimasta -diskurssi

Ammatillisen kompetenssi -diskurssia lähellä on puute pätevästä työvoimasta -diskurssi. Jos ammatillisen kompetenssi -diskurssissa sosiaalityöntekijän kykyä toimia tehtävässään pohdittiin koulutuksen antamien valmiuksien valossa, puute pätevästä työvoimasta -diskurssissa lastensuojelun tehokkaan toiminnan esteenä on pätevien sosiaalityöntekijöiden puute. Diskurssissa katse kohdistuu yhteiskunnan laajempiin rakenteisiin ja sosiaalityön yleiseen arvostukseen. Lastensuojelun toimimattomuuden yhtenä syynä nähdään pätevien työntekijöiden puute ja työntekijöiden vaihtuvuus. Samalla mietitään niitä keinoja, joiden avulla lastensuojeluun saataisiin lisää päteviä sosiaalityöntekijöitä,

Lastensuojelun toimivuutta kyseenalaistetaan vetoamalla epäpätevien sosiaalityöntekijöiden määrään.

"Haluaisin tietää, kuinka paljon lastensuojelussa työskentelee näitä sosionomeja, jotka ovat muka joka alan asiantuntijoita, mutta koulutus on kyllä pelkkää silppua sieltä ja täältä ja pätevyyttä ei ole oikein mihinkään."

Toisaalta esille tuodaan sitä, että sosiaalityöntekijän koulutus on turha, eikä päteviä todelliseen työhön.

"Mielestäni sosiaalityöntekijän koulutusvaatimuksia tulisi laskea siten, että alempi korkeakoulututkinto riittäisi muodollisen pätevyyteen. Vai miten maisterintutkinto ja gradu tähän hommaan pätevöittävät, kun tarvetta olisi kyvylle kohdata ihminen?"

Aineistoesimerkeistä ilmenevät vastakkaiset tendenssit siitä tulisiko lastensuojelun sosiaalityöntekijän pätevyysvaatimuksia laskea vai ei.

Kommenteissa nousee esille myös se, että julkinen keskustelu ja lastensuojeluun julkisessa keskustelussa kohdistettu kritiikki vaikuttavat siihen hakeutuvatko uudet työntekijät lastensuojeluun.

”Jos palkka kohtaisi paremmin työn kuormittavuuden, niin työntekijät eivät vaihtuisi niin usein ja töihin löytyisi muodollisesti päteviä työntekijöitä. Työ on henkisesti äärimmäisen kuormittavaa, joten en ihmettele, että jos muualta sosiaalitoimesta löytyy paremmin palkattuja töitä, lastensuojelusta mieluusti hakeudutaan niihin. Niinhän se yrityksissäkin on, palkka sitouttaa työntekijät työpaikkaan. Kutsumuksellako sosiaalialalla pitää tehdä töitä, palkalla niin väliä?”

Organisatorisen toiminnan –diskurssi

Organisatorisen toiminnan -diskurssissa lastensuojelun toimintaa määrittelevät lait ja asetukset, sekä kuntien toiminnalle asettamat resurssit. Organisatorisen toiminnan -diskurssissa pyritään tuomaan esille lastensuojelun toimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä ja kertomaan lastensuojelun toimintatavoista yleisesti. Diskurssien avulla pyritään ennen kaikkea osoittamaan, että vaikka sosiaalityöntekijät olisivatkin myötävaikuttaneet siihen, että Eerikan surma tapahtui, organisatorisesta viitekehyksestä löytyy useita asiaa lieventäviä seikkoja.

Keskustelupalstan keskustelussa identifioituu ryhmä, joka kertoo olevansa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä – entisiä tai nykyisiä. Nämä kirjoittajat käyttävät kommenteissaan useimmiten ammatillisen kompetenssin- ja organisatorisen toiminnan -diskurssia. Kommentoijat pyrkivät tuomaan esille niitä asioita, jotka heidän mielestään ovat saattaneet vaikuttaa tapauksessa mukana olleisiin sosiaalityöntekijöihin. Kirjoittajat tuovat esille asiaan liittyviä kommentteja liittyen esimerkiksi siihen, mikä on avohuollon sijoitus ja siihen, että sitä ei voida jatkaa ilman asianomaisten suostumusta:

”No sillä vaan on merkitystä, että puhutaanko avohuollon sijoituksesta, kiireellisestä sijoituksesta vai huostaanotosta. Eerikan tapaus on ollut sellainen, että kiireellisen sijoituksen kriteerien täytyminen alkoi vaikuttaa selvältä vasta ihan viime hetkillä. Aiempi sijoitus oli tehty avohuollon sijoituksena, mutta sen edellytys on, että huoltajat ovat suostuvaisia siihen. Sen päättyessä kiireellisen sijoituksen kriteerit taas eivät täyttyneet ja avohuollon sijoitusta ei voi jatkaa huoltajan vastustaessa.”

Samalla kirjoittajat tuovat esille työhön liittyviä reunaehtoja, kuten resurssien vaikutusta sijoituspaikan saamiseen tai verkostokokousten merkitykseen tarvittavan tiedon kasaamiseksi ja yhteistyöntehostamiseksi:

”Verkostopalaverien tarkoitus on myös kuulla niiden eri tahojen näkemykset tilanteesta kokonaiskuvan saamiseksi. Ongelmia tulee juurikin siinä, jos kaikilla on tietoa, mutta palaset eivät yhdisty.”

Muiden mielipiteeseen pyritään vaikuttamaan asemoitumalla asiantuntijan rooliin ja kertomalla lastensuojelun toiminnasta yleisesti. Lastensuojeluun institutionaalisenä toimintana liittyy paljon lakeja ja asetuksia sekä organisatoriseen toimintaan liittyviä reunaehtoja (lähde), joiden vaikutusta tapauksen käsittelyyn kirjoittajat pyrkivät avaamaan. Lähestymistapa on asiapitoinen ja kirjoittajat pyrkivät vetoamaan tosiasioihin ja muiden kommentoijien järkeen.

Yritykset tosiasiatiedon välittämiseen ja asiantuntija-aseman saavuttamiseen torjutaan kuitenkin keskustelussa nopeasti. Yritykset nostaa esille, että sosiaalityöntekijöiden päätökseen olisi vaikuttanut esimerkiksi kiire, tiedon tai resurssien puute kohtaa vastarintaa, jossa virhearvio palautuu yksittäisen sosiaalityöntekijän tai yleisesti virkamiesten ominaisuuksiin liittyväksi:

”Ei Eerikan kohtaloa aiheuttanut paikan puute, vaan virkamiesten välinpitämättömyys.”

Tosiasioihin vetoaja yrittävät saavuttaa keskustelussa asiantuntija-asemaan vedoten lakeihin ja omaan kokemukseen, mutta yritysten tultua useamman kerran torjutuiksi vedotaan järkeen syyttämällä vastakkaisia mielipiteitä esittäneitä tunteellisiksi piehtaroijiksi ja esittämällä väite, että vastakkaisia mielipiteitä kirjoittajilla saattaisi olla itsellään lastensuojeluasiakkuus.

”Mikä ihmeen raivokohtaus sinulla on päällä? Miksi hyökkäät kirjoittajia kohtaan, jotka pohtivat ihan asiallisesti sitä, mitä tässä on tapahtunut? Laki ei ole mikään merkityksetön pikkuseikka, josta saivarrella tässä yhteydessä. Lastensuojelu perustuu todella vahvasti lakiin. Lastensuojelulaki löytyy ihan netistä ja on sinunkin luettavissa, jos haluat asiaa ymmärtää etkä vain trollailla ja huudella noita paskasossumantrojasi. Tässä tapauksessa on syytteessä monta muutakin tahoa, kuin sossut. Taidat olla itse lapsinesi asiakaskuntaa, kun olet noin liekeissä tästä.”

Samalla tavalla asiantuntija- asemoinnin pyritään kiistämään sillä, että tapauksen sosiaalityöntekijöitä ”puolustelevia” kommentteja esittäneistä ryhdytään esittämään viittauksia, että he olisivatkin itse asiasta tapausta käsitelleitä sosiaalityöntekijöitä. Keskustelupalstan ilmapiirin tuntien tämä on ehkä pahin mahdollinen syytös, jonka muista kirjoittajista voi esittää. ”Puolustavia” kommentteja esittänyt poistuukin paikalta vertauskuvallisesti oven perässään paikaten. Keskustelu jatkuu ilman, että organisatorisen toiminnan -diskurssi tulee esiin tapausta selittävänä puhetapana.

Ammatillisen kompetenssin diskurssi

Ammatillisen kompetenssin diskurssissa tavoitellaan ideaalia lastensuojelun sosiaalityöntekijyydestä. Lastensuojelun sosiaalityö nähdään haasteellisena ja vastuullisena kutsumustehtävänä. Työn vastuullisuus vertautuu kirjoittajien mielestä lääkäreiden työhön, hengen menetysten estämiseen. Kuva lastensuojelun

sosiaalityöntekijästä on idealistinen. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulisi olla älykäs, kriittinen, omata maalaisjärkeä, tunnistaa manipuloivia ihmisiä ja psykopaatteja. Työssään sosiaalityöntekijän tulisi osata toimia itsenäisesti ja nopeasti, olla työnsä omistautunut ja empaattinen. Lisäksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulisi olla valmis tekemään tarvittaessa paljon ylitöitä.

Ammatillisen kompetenssin diskurssi hahmottuu keskustelijoiden kommentoissa pitkälti sen perusteella, millainen lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulisi olla. Koska kirjoittajat esittävät Eerikan tapaukseen liittyen hyvinkin negatiivisen kuvan lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä kuva ammatillisesta kompetenssista syntyy monilta osin negaation kautta eli kirjoittajat kertovat millainen tapaus hoitanut sosiaalityöntekijä ei heidän mielestään ollut tai mitä hän jätti tekemättä:

”Kyllä ihmisen pitää olla huomattavan tyhmä, jos oikeasti uskoo valehtelijaa”.

”Miksi sossulta ei vaadita yhtään maalaisjärkeä ja kriittisyyttä? Ei mene minun jakeluuni, että sossu uskoo isää sokeasti?”

”Lastensuojelussa vaaditaan hieman munaa ja kaikki heiveröiset lässyttäjät saavatkin jatkossa mennä vaikka kirkkoon suntioksi. ”

”Herää pahvi. Tuohon työhön kuuluu olla kriittinen. Luuletko, että poliisi päästää kaikki rosvot pois vankilasta, jos rosvo sanoo, että en minä mitään tehnyt ja että yleensäkin olen vahvasti sitä mieltä, että varastaminen on tuhmaa!”

Toisin päin käännettäessä kuvaukset tavoittavat sen millainen lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulisi olla. Suoriakin vaatimuksia tosin esitetään:

”Lastensuojelussa tarvitaan ihminen, joka ei pelkää isoäitiä, asiakkaita ja näkee metsän puilta. Selvittää taustat ja tekee LAIN VAATIMAT työt ja selvitykset.”

”Sossuun tarvittaisiin rohkeita, selkeitä, omat paskansa selvittäneitä, tunneälyisiä ihmisiä. Mistähän niitä sais?”

Kuvatessaan miten tapausta olisi pitänyt hoitaa ja millainen tytön tapausta hoitaneen sosiaalityöntekijän olisi pitänyt olla, keskustelijat rakentavat huomaamattaan ideaalia siitä millaista lastensuojelun ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tulisi olla parhaimmillaan.

Jos sosiaalityöntekijä ei kykene näihin vaatimuksiin vastaamaan hän on auttamatta epäpätevä koulutuksestaan tai muodollisesta pätevyydestään riippumatta:

”Puolet porukasta on täysin epäpäteviä paperipätevyydestään huolimatta sekä todella välinpitämättömiä ja hirveän laiskoja. Vieläpä ihan sokeita osaamattomuudelleen ja laiskuudelleen.”

Kirjoittaja esittää, että puolet lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä epäpäteviä työhönsä vaikka heillä olisikin lain vaatima pätevyys. Epäpäteviksi heidät tekee se, että he ovat kirjoittajan mielestä välinpitämättömiä ja laiskoja, eivätkä edes itse havaitse etteivät osaa työtään. Keskustelussa rakennetaan kuvaa hyvästä lastensuojelun sosiaalityöntekijästä enemmänkin ihmisen ominaisuutena kuin koulutuksen mukanaan tuomana ammatillisuutena.

Ammatillinen kompetenssi rakentuu keskustelussa ennen kaikkia kykynä tunnistaa manipulointi:

”Helsingissä sossun työtä tekevät ovat usein kouluttautuneet kuka mitenkin, ovat siis epäpäteviä. Eivät siksi osaa tunnistaa manipuloivia ihmisiä. No, sen syytteessä olevan johtavan sossun pitäisi kai olla pätevä.”

Sosiaalityön ammatillisen koulutuksen uskotaan siis antavan keinoja tunnistaa ihmisten valehtelu ja manipulointi. Osa taas

uskoo, että tämä kyky ei ole saavutettavissa koulutuksella, vaan kyse on enemmänkin halusta tunnistaa kaltoinkohtelu:

”Kuka tahansa osaa päätellä että lasta pahoinpidellään kun mustelmia on jatkuvasti ja hiuksia lähteny tuppoina päästä. Ei siinä koulutusta tarvita.”

Lastensuojelun itsessään näyttäytyy arvokkaana työnä, jota ilman yhteiskunta ei toimisi:

”Mitä jos kukaan ei tekisi noita hommia? Kuinka monta surmattua lasta meillä sitten olisi?”

Sosiaalityöntekijän työ rakentuu kommentteissa pitkälti kutsumusammattina, jossa työhön hakeutumista määrittää kutsumus ei niinkään palkka tai työn määrä:

”Tyttäreni ystävän äiti teki työnsä sosiaalianttana. Oli todella paneutunut työhönsä ja jaksoi ottaa jokaisen asiakkaansa asiat omakseen. En kertaakaan kuullut hänen valittavan siitä, että sai liian pientä palkkaa ja että olisi joutunut tekemään liian pitkiä päiviä. Mutta toisaalta voi kyllä sekin vaikuttanut asiaan, että miehensä oli lääkäri ja ansaitsi ehkä ”tarpeeksi”, niin että perhe pärjäsi äidin ”pienemmälläkin” palkalla. Luulisi, että siinäkin hyvin koulutetussa perheessä kasvaneena tyttäret eivät olisi ”alentuneet” opiskelemaan sosiaalia ja ryhtyneet tekemään samaa työtä, josta heidän äitinsä sai ”huonon” palkan. Mutta niin vaan siinä kävi, että kahdesta tyttärestä yksi opiskeli lääkäriksi ja toinen on sosiaaalialalla työssä. Ja tekee työtään ihan yhtä antaumuksella kuin äitinsä. Joten se siitä palkankorotuksesta pätevien saamiseksi alalle.”

Sosiaalityöntekijän vastuu –diskurssi

Länsimainen yhteiskunta korostaa yksilöllisyyttä ja rationaalisuutta. Yksilön toiminnan syyt palautuvat yksilön itsensä tekemiin ratkaisuihin. Toiminnan syy on yksilön ominaisuuksissa. Taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset prosessit tai esimerkiksi organisaation asettamat puitteet jäävät havaitsematta ja tunnistamatta. Yksilön toiminnan nähdään perustuvan järkeen ja tietoihin päätöksiin.

Sosiaalityöntekijän vastuu -diskurssissa keskeisessä osassa ovat yksittäisen sosiaalityöntekijän tekemät ratkaisut ja tietoisesti tehdyt päätökset. Diskurssissa korostuu yksilöllinen toiminta ja pyritään häivyttämään näkyvistä muut lastensuojelun toimintaan vaikuttavat tekijät, kuten lainsäädäntö, resurssien puute tai aikapula.

”Sosiaalityöntekijä ei vain uskaltanut tehdä itsenäisesti sitä kiireellistä huostaanottopäätöstä. Hän lykkäsi asian viikonlopun yli mikä naulasi Eerikan kohtalon. Mutta jos hän heti maanantaina olisi ollut sanojensa mukaan jättämässä tutkintapyyynnön, niin sekin kertoo että hän on vahvasti epäillyt tilanteen olleen kriittisen. Mutta päätti sitten jättää Eerikan sinne helvettiin vielä viikonlopuksi.”

Kirjoittaja tuo esille, että hänen mielestään Eerikan asiaa hoitanut sosiaalityöntekijä teki tietoisin päätöksen lykätessään päätöstä kiireellisestä sijoituksesta viikonlopun yli vaikka tiesi Eerikan olevan vaarassa kotonaan. Kommentoija korostaa viestiään sanomalla sosiaalityöntekijän naulanneen Eerikan kohtalon. Tietoisin päätöksen kohtalokkaita seurauksia kirjoittaja alleviivaa kuvaamalla lapsen kotia helvetiksi, johon sosiaalityöntekijä tuli ikään kuin ironisesti sitten sattumalta jätti lapsen.

Tässä keskustelussa keskustelijat kiistävät, että kyseisessä tapauksessa sosiaalityöntekijän toimintaan olisi vaikuttanut mikään muiden kirjoittajien esittämistä sosiaalityöntekijän ulkopuolinen syy, kuten resurssien puute, lain asettamat ehdot kiireellisen sijoituksen toteuttamiselle tai työn määrä:

”Resurssien lisäys ei olisi NÄIDEN virkailijoiden päätöstä muuttanut miksikään - vai millä tavalla mielestäsi resurssien lisääminen olisi saanut ko virkailijoiden tekemään toisenlaisia ratkaisuja?

Ymmärrän tuskasi, mutta käsi sydämellä, sivuuttaisitko ihan oikeasti 12 lastensuojeluilmoitusta eri tahoilta, jotka on tehty jo valmiiksi ongelmaperheeksi tiedetystä perheestä, jonka lapsi on vastikään palautettu sijoituksesta?”

Kirjoittaja toteaa, että resurssien lisääminen lastensuojeluun ei olisi muuttanut asiaa hoitaneiden sosiaalityöntekijöiden päätöstä miksikään. Kirjoittaja on lisäksi kirjoittanut isolla ”näiden virkailijoiden”, antaen ymmärtää, että mikäli kyseessä olisivat toiset sosiaalityöntekijät resurssien lisäämisellä saattaisi olla vaikutuksia.

Keskustelussa esitetyt tapausta avaavat ja sosiaalityöntekijän toiminnalle selityksiä etsivät kommentit palaavat yleensä ennen pitkää siihen, että sosiaalityöntekijä teki virheen, jota ei voi selittää millään keinoilla. Sosiaalityöntekijän vastuuta tekemänsä virheen suuruudesta ei kirjoittajien näkemyksen mukaan voi lievittää millään tapaukseen liittyvillä reunaehdoilla, kuten resurssien vähäisyydellä tai työn haastavuudella.

”Tuntuu, että koko ammattikuntanne kuvittelee, että vastuu on jotain mikä ei koske teitä. Kun sinäkin ajattelet noin vastuuttomasti, on aika tehdä tapauksesta ennakkotapaus ja ottaa sossut pois virasta. Saadaan alalle ihmisiä, jotka kenties mokaavat, mutta mokaavat ainakin lain puitteissa, eivätkä uskalla enää laiskuuttaan jättää lain vaatimia selvityksiä tekemättä.”

”Ei ollut sossussa rakenteellisia ongelmia, eikä niitä voi tässä syyttää. Eikä resurssipulaa, ei ylitöitä, ei kiirettä. Ko. tätylillä oli kaikki eväät, mutta hän ja hänen esimiehensä lomaili.”

Turmeltunut virkamies -diskurssi

Aikaisemmin esiin tuodut näkökulmat resurssien vähäisyydestä, kiireestä, valvonnan keinojen puutteesta ja sosiaalityöntekijöiden

alhaisesta palkkauksesta palautuvat keskustelussa yksittäisen sosiaalityöntekijän ominaisuuksiin. Sosiaalityöntekijän vastuu -diskurssissa nostettiin esille, että Eerikan tapauksen traagisuuteen vaikutti olennaiselta osalta yksittäisen sosiaalityöntekijän ominaisuudet. Sosiaalityöntekijän vastuu -diskurssi on yksi keskeisimmistä aineistossa esiintyvistä diskursseista selitettäessä sosiaalityöntekijän toimintaa.

Turmeltuneen virkamiehen -diskurssi on sosiaalityöntekijän vastuu -diskurssin lisäksi aineistossa useimmin esiintyviä. Turmeltuneen virkamiehen -diskurssissa sosiaalityöntekijän virhe yleistetään koskemaan koko ammattikuntaa. Tässä diskurssissa esitetään, että sosiaalityöntekijä teki tietoisin päätöksen jättää tekemättä kiireellistä sijoitusta, koska lastensuojelun suojelun sosiaalityöntekijät ovat sellaisia, lasten hädästä piittaamattomia, laiskoja virkamiehiä.

Olen nimennyt diskurssin turmeltuneen virkamiehen -diskurssiksi, koska diskurssin sosiaalityöntekijöitä koskevia kuvauksia lukiessani mieleeni rakentuu karrikatyyrinen kuva, jostain joskus näkemästäni historiallisesta pilapiirroksesta venäläisestä virkamiehestä. Piirroksessa virkamies esitetään lihavana, laiskana ja suomalaisen talonpojan hädästä piittaamattomana hallintovirkamiehenä.

Tässä diskurssissa sosiaalityöntekijät esitetään hallintovirkamiehen stereotyyppin mukaisesti laiskoiksi ja mukavuudenhaluisiksi:

”En tiedä mitään muuta ammattikuntaa, joka lorvisi ja lomailisi ja lusmuilisi yhtä paljon. Ikinä ei olla töissä ja kun ollaan, tehdään työ ihan vasuristi.”

Stereotyyppinen virkamies esitetään perinteisesti hitaaksi ja jähmeäksi hallintobyrokratiaksi, jolle tärkeintä on työn pysyvyys. Kommenteissa viitataan julkiseen sektoriin ja sen paisumiseen.

Julkinen sektori ei tue työntekoa, vaan sinne ajautuvat ne henkilöt, jotka haluavat turvallisen eläkeviran.

”nyt sitte nopeaa täyttelemään kymmeniä sossukaavakkeita että saa taas loisia hyvällä omallatunnolla, kerran on niin loistavan uran tehnyt. Suomi taitaa olla ainoa maa jossa ei virallisesti kukaan virkamies/virkanainen saa mitään sanktiota virheistään.”

Sosiaalityöntekijöiden ominaisuuksiksi määrittyvät tässä diskurssissa myös useat muut korruptoituneen hallintovirkamiehen ominaisuudet. Halu käyttää valtaa ja alistaa muita ovat lastensuojelun sosiaalityöntekijän ominaisuuksia.

”Nyt siellä taitaa olla liikaa niitä, jotka eivät välitä pätkeäkään lapsien kärsimyksestä ja jotka ovat siellä kenties vain sen vuoksi että nauttivat vallankäytöstä.”

Virkamiesten toimintaan yhdistetään yleensä myös byrokratia ja monimutkainen kielenkäyttö, josta tavalliset ihmiset eivät koe saavansa selvää:

”Tuo termistöllä brassailu ja niistä kinaaminen on tosi yleistä terveydenhuollossa ja sosiaaalialalla. Kai saavat siitä jotain ihme kiksejä.”

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä yhdistää muihin virkamiehiin vastuunpakoilu. Eniten laiskoissa virkamiehissä tuntuu tähän diskurssiin vetoajista ärsyttävän se, että virkamiehet eivät koskaan joudu toiminnastaan vastuuseen, vaan voivat jatkaa samanlaista toimintaa seurauksista piittaamatta. Virkamiehet eivät saa rangaistusta mistään. Edes ylemmiltä tahoilta ei saada tukea tai apua väärinkohdelluksi tulemisen tunteelle:

”Sossuakasta kun tekee valituksen, niin vastaukseksi saa valheita ja poliitikkojen tavoin jättävät hankalimpiin asioihin vastaamatta.”

Ajoittain kirjoittajat heittäytyvät suorastaan runolliseksi kuvatessaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ominaisuuksia:

”Läpeensä tyhmiä osaamattomia aivottomia
saamattomia tunareita”

Diskurssissa ilmenevä epäluulo virkamiehiä kohtaan ja se, että väärinkäytökset vain jatkuvat nostavat joissakin kirjoittajissa vastarintaa. Samoin kokevia kutsutaan liikkeeseen jonka tarkoituksena on selvittää virkamiesten korruptoituneisuus perinjuurin:

”Onneksi meitä näyttää olevan todella monta, jotka eivät enää suostu olemaan hiljaa. Ja sen lisäksi, että tämä Erikan tapaus on selvitettävä perinpohjaisesti, mummomutia myöten, on myös sosiaaliviraston työntekijöiden muut epäilyttävät väärinkäytökset ja laiminlyönnit selvitettävät.”

5.2 Ihan varmasti syyllinen? Kamppailua lastensuojelun diskursseista

Keskusteluketju Erikan tapausta hoitaneen lastensuojelun sosiaalityöntekijän työkyvystä valaisee kiinnostavalla tavalla ihmisten näkemyksiä lastensuojelusta ja sen parissa työskentelevistä. Päällisin puolin kirjoittajat esittävät kommentteja liittyen siihen, mitä virheitä sosiaalityöntekijä teki lehtiartikkeleiden mukaan hoitaessaan Erikan tapausta. Kirjoittajien mielestä sosiaalityöntekijä mm. jätti kuulematta lasta, uskoi liikaa tytön isän esittämään huolen lapsen hyvinvoinnista ja antoi isän sukulaisten aseman vaikuttaa toimintaansa.

Tapauksen yksityiskohtia tarkemmin tuntematta on vaikea ottaa kantaa siihen, mitä sosiaalityöntekijä oikeasti teki tai jätti tekemättä. Keskustelua käytäessä oikeudenkäynti mahdollisesta virkarikoksesta oli kesken. Kiinnostavaksi keskustelun tekee se, että oikeuskäsittelyn keskeneräisyydestä huolimatta keskusteluun osallistujat ovat varmoja työntekijöiden syyllisyydestä.

Suurin osa tapauksesta saadusta tiedosta on ollut saatavissa ainoastaan uutisista, joista iltapäivälehdet ovat tehneet näyttävimmät otsikot. Iltapäivälehtien uutisointi on viime vuosikymmeninä viihteellistynyt ja uutisoinnin ei voi katsoa olevan kaikin puolin puolueetonta ja tasapuolista informaatiota välittävää (ks. esim. Kivioja 2008), monet iltapäivälehtien lukijoista uskovat kuitenkin edelleen kaikkien lehtien välittävän ”oikeaa” tietoa.

Monet nettikeskusteluun osallistujat suhtautuvat lehtiartikkeleiden antamiin tietoihin työntekijöiden toiminnasta kritiikittä. Osallistujat eivät kyseenalaista uutisointia, otsikoita tai mieti, mitä tarkoituseriä iltapäivälehtien toimittajilla on ollut artikkeleita kirjoittaessaan. Keskustelussa ei nouse esille myöskään se suomalaisen oikeuskäytännön periaate, jonka mukaan henkilö on syytön, kunnes tuomioistuin on hänet päätöksessään todennut syylliseksi. Keskustelussa virkarikossyytteessä olevat työntekijät muuttuvat automaattisesti syyllisiksi.

”Sossujen puolustajilta on unohtunut että syyttäjä on pitkän tutkintavaiheen jälkeen todennut että näyttöä tapahtuneesta rikoksesta on riittävästi syytteen nostamiseen. Syyttäjä ei voi eikä saa nostaa syytteitä pelkän mututuntuman pohjalta. Jo se, että syyttäjä epäilee rikoksen tapahtuneen, kertoo asiasta paljon. Se, miten tuomari näkee asian on sitten eri juttu.”

Muista samaan aikaan samaa aihetta käsitelleistä keskusteluista tämä ”työkyky” -ketju eroaa siinä, että keskusteluun osallistuu sosiaalityöntekijäksi tai sosiaalityöntekijöiksi itsensä esittäviä kommentoijia, jotka pyrkivät avaamaan tapauksen sosiaalityöntekijän toimintaa lastensuojelun viitekehyksestä nähden. Nämä lastensuojelun sosiaalityöntekijän toimintaa ”puolustavat” kommentit herättävät keskustelualueella välittömästi huomiota ja vastakommentteja:

"Just näin. Tää ketju on sairas. En ikinä olisi uskonut, että sossut tulevat tänne halkomaan hiuksia, kun kollegat istuu syytettyjen penkillä ja lapsi murhattu aivan hirvittävällä tavalla. Ilmeisesti osuu heitä muutamia niin lähelle, että se purkautuu saivarteluna ja suoranaishalveksuntana: "en itsekään olisi osannut tehdä toisenlaisia ratkaisuja Eerikan tietojen pohjalta, olen pahoillani mutta näin se vain on, ja olisi toiselta lapselta pois'."

Aineiston tulkinnan kannalta mielenkiintoni kohdistuu ennen kaikkea niihin keskustelusuhteisiin, joihin nämä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiksi esittäytyvät henkilöt osallistuvat. Aineiston kannalta ne esittävät niin sanottuja aineiston tiivistymiä (Suoninen 1997, 30), vuoropuhelua johon tiivistyvät aiheen kannalta mielenkiintoiset diskurssit ja niiden käyttö.

Keskusteluaiheen otsikko viittaa sosiaalityöntekijän kokemaan mielipahaan mahdollisesti aiheuttamansa kärsimyksen vuoksi, mutta myötätunnon osoittaminen ei ole sallittua. Sosiaalityöntekijään samaistuvat kommentit jäävät yksittäisiksi ja lyhyiksi:

"Kyllä mä ymmärrän sosiaalityöntekijääkin"

Ja ne saavat lyhyen ja ytimekkään vastaanoton:

"Minäkin ymmärrän, mutta en hyväksy."

jonka jälkeen sympatiaa osoittaneet keskustelut loppuvat.

Aineistoista ilmenee, että muista kuin sosiaalityöntekijän roolista sosiaalityöntekijän toimintaa koskevien lieventävien näkökulmien esittäminen ei ole soveliaista. Sosiaalityöntekijän syyllisyys periaate näkyy niissä kommentteissa, joissa tapausta hoitaneesta sosiaalityöntekijästä esitetään jotain positiivista. Jotta puolustava kommentti ei olisi joutunut välittömän vastatodistelun (ks. Suoninen 2004, 12) kohteeksi kommentin kirjoittajan toi esille, ettei puolustanut sosiaalityöntekijää. Vastakommentteja vältettäessä kirjoitusta

pehmennetään kiinnittämällä huomio siihen, että kirjoittaja ei kyseenalaista sosiaalityöntekijän syyllisyyttä:

”Ja tällä en tarkoita sitä, että sosiaalityöntekijä olisi hoitanut hommansa erityisen mallikkaasti, toteanpahan vain.”

Tarvittaessa syyllisyysolettaman kyseenalaistavat kommentit voidaan ympäröidä näillä pehmennyksillä vastatodistelun estämiseksi. Ilman näitä pehmennyksiä sosiaalityöntekijän toimintatapaa selittävä kommentti joutuu välittömästi voimakkaan vastatodistelun kohteeksi.

5.3 Diskurssien käyttö sosiaalityöntekijöiden toimintaa selittämässä

Sen lisäksi, että sosiaalityöntekijälle ei ole keskusteluketjussa sallittua osoittaa myötätuntoa, huomionarvoista on se, että edes sosiaalityöntekijän roolista itsensä esittävät kirjoittajat eivät oikeastaan edes aseta syyllisyysperiaatetta kyseenalaiseksi. He eivät kirjoituksissaan puolusta sosiaalityöntekijää, vaan pyrkivät löytämään sosiaalityöntekijän toiminnalle lieventäviä asianhaaroja. Selitys Eerikan asioita hoitavan sosiaalityöntekijän virheille löytyy sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan työn yhteiskunnallisista, organisatorisista reunaehdoista, kun taas muiden kirjoittajien kommenteissa tapahtuman syyt löytyvät sosiaalityöntekijän yksilöllistä tai ammattikunnan ominaisuuksista.

Sosiaalityöntekijän toimintaa selvittävässä kommenteissa lieventäviä asianhaaroja löytyy näiden kirjoittajien kommenteissa lastensuojelulaista ja lastensuojelun toimintaympäristöstä. Organisatorisen toiminnan -diskurssi on lastensuojelun toimintatapaa käsitellessä eniten käytetyin diskurssi. Kirjoittajat esittäytyvätkin enemmän lastensuojelun yleisen tilan ja toimintaympäristön

kuvaajina kuin tapauksen sosiaalityöntekijöitä tai heidän toimintaansa puolustavina.

Tehostetun valvonnan -diskurssit esiintyivät keskusteluketjussa pääasiassa yksittäisten kommentoijien kommenteissa eivätkä toimineet pitkien keskustelujen tai vastakomentointi-ketjujen avauksina. Tutkimusten tulosten tarkastelun kannalta olen kuitenkin nähnyt tarpeelliseksi esitellä ne, koska ne yhdistyvät olennaisella tavalla keskustelun tuottamaan kuvaan lastensuojelusta ja sen tulevaisuudesta.

Diskurssien käyttö erosi selkeästi riippuen siitä pyrkikö kirjoittaja puolustamaan tai löytämään tapauksen lastensuojelun sosiaalityöntekijän toiminnalle lieventäviä seikkoja vai ei. Sosiaalityöntekijän työn puolustamiseen käytettiin selkeästi eniten ammatillisen kompetenssin- ja organisatorisen toiminnan -diskursseja. Sosiaalityöhön kohdistuvassa kritiikissä esiintyivät ammatillisen kompetenssin -diskurssin lisäksi yksittäisen sosiaalityöntekijän vastuun- ja turmeltuneen virkamiehen -diskurssi.

5.4 Sosiaalityöntekijöiden hiljentämisen keinot

Keskustelupalstojen keskusteluissa näkyvät myös ihmisten tavat vakuuttaa oman näkemyksensä oikeellisuus. Ne tarjoavat oivallisen paikan tarkastella ihmisten käyttämiä luonnollisia retorisia keinoja. Puhe- ja kirjoitustyyliiltään keskustelupalstojen kommentit ovat lähellä mielipidekirjoituksia tai pamfletteja. Asiat esitetään usein kärjistäen ja voimakkaita kielikuvia käyttäen. Tarkastelen tässä ennen kaikkea niitä keinoja, joita keskustelupalstan keskustelijat käyttävät luodessaan kuvaa sosiaalityöntekijöistä ammattikuntana. Keskityn tässä pääasiassa ei-sosiaalityöntekijöiden käyttämiin keinoihin,

koska toisen näkökulman esittäjien retoriset keinot rajoittuivat pääasiassa tiedon totuudellisuuden ja asiantuntijaroolin ylläpitämiseen.

Keskustelupalstalla käytetään useita keinoja, joilla pyritään luomaan ja ylläpitämään kuvaa tapausta hoitaneiden sosiaalityöntekijöiden syyllisyydestä ja sosiaalityöntekijöiden ammattikunnan turmeltuneisuudesta. Näitä keinoja käyttämällä käsitys sosiaalityöntekijöistä ammattitaidottomina ja turmeltuneina virkavallan edustajina pyritään rakentamaan sellaiseksi, että kyseinen versio vaikuttaa itsestään selvältä ja ainoalta oikealta. Sanotulla ja todellisuudella ei ole välttämättä mitään tekemistä toistensa kanssa, mutta asia saadaan näyttämään kiistattomilta ja vastaansanomattomalta tosiasialta (Juhila 2004, 152).

Voimakkaan kiistakirjoituksen omaisuus näkyy myös kirjoituksissa käytetyissä retoriikan muodoissa. Keskustelun sävyn lisäksi lastensuojelusta käytyä nettikeskustelua hallitaan vastakkaisen mielipiteen esittäjän mitätöinnillä ja leimaamisella, tunteisiin vetoamisella ja esittämällä tapahtunut itsestään selväksi kaikkien tietämäksi tosiasiaksi.

Keskustelun sävy

Vaikka nimettömien keskustelupalstojen kommenttien laadusta on esitetty monenlaisia kommentteja, on keskusteluketjun keskustelu pääosin asiallista, eikä suoranaisia uhkauksia esiinny. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiksi esittäytyvien kommentit ovat lastensuojelun toimintatapoja ja lastensuojelulakia selittäviä ja niiden ilmaisu/puhetavan voisi määritellä pääosin neutraaliksi:

”Mikä ihmeen tarve teillä on vääristellä asioita? Koulun huolihan sai sossun valmistelevaan sijoitusta ja tutkintapyyntöä. Muutkin lastensuojeluilmoitukset aiheuttivat toimenpiteitä. Yksi sijoitus neljän kuukauden ajaksi, tutkimuksia psykiatrialla, perheneuvolakäyntejä, isän kanssa keskusteltiin toimistolla lastensuojeluilmoituksista... Ja täytyy korostaa täällä vallitsevan lynkkausilmapiirin takia, että tällä en tarkoita sitä, että kaikki olisi tehty. Nähdäkseni ei kukaan muukaan ole sellaista täällä väittänyt. Jos mielestänne on, niin osoittakaa minulle se kohta, että ymmärtäisin mistä te vaahtoatte.”

Vain tilanteissa joissa keskusteluketju on jatkunut pitkään ilman, että siinä on menty merkittävästi eteenpäin, näkyy näissä kommenteissa ärsyyntymisen merkkejä. Sen sijaan niissä kommenteissa, joissa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kirjoituksiin vastataan, on nähtävissä ajoittain voimakkaan aggressiivinen ilmaisutapa.

Vastustajan mitätöinti ja leimaaminen

Keskusteluun lastensuojelun sosiaalityöntekijöinä osallistuvat pyrkivät rakentamaan itsestään kuvan asiantuntijoina sekä rauhallisella, asiapitoisella kommunikointityylillä että vetoamalla enimmäkseen tosiseikkoihin. Taktiikka ei ole onnistunut: sosiaalityöntekijöiksi esittävien kommentoijien pyrkimykset kirjoittaa auki tapaukseen mahdollisesti vaikuttaneita laki- ja resurssikysymyksiä johtavat siihen, että keskustelukumppanit eivät edes pyri ymmärtämään vaan kyseenalaistavat kirjoittajan:

”8-vuotias lapsi murhattu ja sote-pellet kilpailevat siitä kuka tietää eniten alan vaikeita sanoja.. Onko alalla paljonkin tunteettomia narskuja?”

Kommentissa näkyy se, että kommentin esittäjä näkee sosiaalityöntekijöiden (sote-pellet) puhuvan kieltä jota hän ei ymmärrä. Liian vaikean tekstin kirjoittaja kokee loukkaavaksi, koska se jättää havaitsematta 8-vuotiaan lapsen hädän. Kirjoituksessa esitetään, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat tunteettomia narsisteja, koska kieltäytyvät kantamasta kollektiivista vastuuta siitä, mitä Eerikalle tapahtui.

Vetoamista asiantuntijatietoon tai auktoriteettiaseman omaksuminen ei tämän keskustelupalstan kirjoituksissa juurikaan näy. Pikemminkin asiantuntijat edustavat keskustelijoille vastakkaista osapuolta, joiden mielipiteestä halutaan erottautua. Varsinkin lastensuojelun asiantuntijaksi tai peräti lastensuojelun sosiaalityöntekijäksi leimaaminen toimii keinona, jolla pyritään hiljentämään vastakkaisia näkemyksiä esittävä keskustelija.

Erityisesti kielenkäyttö ja asiapitoinen viestintä voi herättää epäilyksen siitä, että kirjoittaja ei olekaan puhtaasti sosiaalityöntekijän syyllisyyden kannalla:

”Mä en käsitä sun horinoita, ootko kenties lasu-alalla kun noin epäselvästi itseäsi ilmaiset.”

Sosiaalityöntekijöiden toimintaa puolustavien kirjoittajien näkemykset pyritään hiljentämään leimaamalla niitä esittäneet sosiaalityöntekijät ammattitaidottomiksi ja tapauksen sisällä liikaa olevaksi. Tehokkaaksi hiljentämisen keinoksi osoittautuu epäillä omalle näkemykselle vastakkaisia kommentteja esittävät kirjoittajat tapausta hoitaneiksi sosiaalityöntekijöiksi:

”Miten mulle tulee nyt olo, että sä puhut pikkuisen liian sisältäpäin tästä asiasta? Ettet vain olisi joku syytetyistä tai kenties läheinen kollega? Tai joku, joka

on jollain lailla seurannut prosessia sisältä käsin? Tämä uskomaton torjunta ja sanojen valinta sekä äärimmäinen perehtyneisyys aikajanoja myöten... Nyt aletaan olla jännän äärellä. Ei olisi ensimmäinen kerta, kun asianosaiset itse AV:lla keskustelevat.”

Useiden syytösten ja leimaavien kommenttien jälkeen ”sosiaalityöntekijät” vetäytyvätkin keskustelusta ja keskustelun arvioilta viimeinen kolmannes käydäänkin ilman, että kukaan esittää selvityksiä lastensuojelun toimintatavoista tai lastensuojelulaista.

Tunteisiin vetoaminen

Lapsuudessa on aikuisten mielestä jotain erityistä: lehtien otsikossa lapsiin ja perheeseen liittyvät otsikot kiinnittävät mielenkiinnon ja myyvät paremmin kuin moniin muihin aiheisiin liittyvät teemat. Lapsiin ja lapsuuteen liittyy paljon sellaista erityisyyttä, joka vetoaa ennen kaikkea tunteisiin. Lapsuuteen liittyy uskomus lapsuudesta erityisenä elämänvaiheena sekä lapsen viattomuudesta. Lapsuuden ajatellaan länsimaissa olevan erityinen elämänvaihe, jonka säilyttämiseksi ollaan yhteiskunnissa valmiita toimimaan puoluepoliittisesta kannasta riippumatta.

Eerikan surmassa huomio kiinnittyy ensimmäisenä juuri siihen, että surma kohdistuu puolustuskyvyttömään lapseen. Surman tekivät juuri ne ihmiset joiden tulisi ensikädessä olla vastuussa lapsen turvallisesta kasvusta ja kehityksestä. Samaten länsimaisen hyvinvointi yhteiskunnan turvaverkosto voidaan nähdä epäonnistuneen suojelemaan lasta ja estämään lapseen kohdistuneen väkivallan teon.

Eerikan tapauksessa on paljon tunteisiin vetoavia elementtejä ja sosiaalityöntekijöiden vastuuta peräänkuuluttavat keskustelijat käyttävät sitä hyväkseen. Tunteisiin vedotessa kerrotaan lapsen hädästä ja suojattomuudesta ja käytetään yksityiskohtia surmatun lapsen kokemasta kärsimyksestä ja kidutuksesta.

”Tämä tapaus on vaan ihan karmiva. Lapsen elämä on ollut täynnä järjetöntä kärsimystä. Iso joukko aikuisia on tuon kärsimyksen nähnyt ja yrittänyt sen pysäyttää. Vaan mitä on tehnyt _lasten_suojelu_? Kumartanut sadistiselle isälle ja tämän puolisolle ja pyllistänyt kidutettavalle lapselle ja tälle apua hakeneille aikuisille.”

Tässä kommentissa esitetään, että tapaus on karmiva ja että suuri määrä ihmisiä on nähnyt lapsen kärsimyksen ja yrittänyt auttaa, mutta lastensuojelu on ollut piittaamaton ja halveksinut, ”pyllistänyt”, lapsen hädälle ja auttamista yrittäneille ihmisille.

”Näen silmissäni aina sen kuinka tämä viaton pieni lapsi makaa sidottuna joka päivä ja tulee se viimeinen päivä - kuinka onneton ja huono-onninen lapsuus on voinutkaan olla. Olisi niin tehnyt mieli ottaa syliin ja lohduttaa.”

Jälkiviisaus

Lapsen hätä ja kärsimys ovat keskustelijoiden näkemyksissä helposti tunnistettavissa ja siihen on voinut puuttua kuka tahansa. Lapsen kärsimyksen tunnistaminen esitetään itsestään selvänä tosiasiana, jonka on nähnyt kuka tahansa:

”Ai, mä voisin täysin ilman sosiaalialan koulutusta sanoa et kotioloissa mättää ja pahasti jos lapsi on

toistuvasti mustelmilla, masentunut, kipuileva ja hiustuppoja lähtenyt päästä.”

Lapsen hädän tunnistamattomuus on piittaamatonta, tunnekylmää ja tunteetonta käytöstä. Vain tunteettomat ihmiset jättävät lapsen hädän tunnistamatta.

Retorisena erityispiirteenä aineistossa esiintyy voimakas usko siihen, että Eerikan kokema hätä ja kärsimys olisi pitänyt pystyä tunnistamaan. Tietynlainen jälkiviisauden käyttö retorisenä keinona on aineistossa piirre, joka on ollut vaikea tunnistaa.

”Luulen että suurin osa olisi arvannut jo ihan kadunmiehistä lähtien, ellei sitten ole hiukan vajaa tapaus.”

Tässä kommentissa kirjoittaja rakentaa vahvaa argumentaatiota sen puolesta, että *suurin osa* ihmisistä olisi kyennyt näkemään Eerikan kohtelussa olevat epäkohdat. Monissa kommenteissa esiintyy väkivallan uskotuista tunnistajista määrällisiä termejä, kuten kaikki tai suurin osa. Sosiaalityöntekijä rajautuu sen sijaan ulkopuolelle epäonnistuessaan siinä. Samalla kirjoittaja rakentaa kuvaa sosiaalityöntekijästä ”hiukan vajaana tapauksena” joka ei onnistu tunnistamaan kaltoinkohtelun merkkejä, vaikka ne muille ovat itsestään selviä.

Keskustelussa havaitsematta jää se, että uutisoinnoissa esitetyt yksityiskohdat kaltoinkohtelusta ovat osittain rikostutkinnassa esille tulleita seikkoja, jotka eivät ole välttämättä ole rakentuneet samanlaiseksi kokonaisuudeksi tapahtuma-aikaan. Argumentaatiota sosiaalityöntekijän syyllisyydestä rakennetaan siis pitkälti jälkikäteen, myöhemmin esille tulevien seikkojen valossa.

6 Lastensuojelun diskurssit muuttuvassa yhteiskunnassa

6.1 Lastensuojelun pelkistyminen viimesijaiseksi toiminnaksi

Tapaus Eerikan aiheuttamasta julkisesta keskustelusta voisi päätellä, että lastensuojelun julkisuuskuva on kriisissä. Viranomaiset ovat pyrkinneet vastaamaan tähän kriisiin uudistamalla lastensuojelun toimintatapoja ja ammattikunnan profiloitumista. Lastensuojelun kriisin syitä on etsitty pitkälti lastensuojelun sisältä. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen teettämässä tutkimuksessa lastensuojelun uhkatekijöiksi määriteltiin palveluiden pirstaleisuus, pätevien työntekijöiden vähyys ja vaihtuvuus, johtamisongelmat ja yhteistyönvaikeudet (Alhanen 2013, 34-61).

Lastensuojelussa, kuten muussakin institutionaalisessa toiminnassa on kyse myös laajemmista kehyksistä: vallasta, vallan rakentumisesta ja yhteiskunnan muutoksesta. Lastensuojelu on institutionaalista toimintaa, jolle valtuutuksen on antanut lainsäätäjät. Lainsäätäjän valtuutus antaa näitä säädöksiä on pitkälti monipolvisten vaiheiden jälkeen yhteiskunnan jäsenillä itsellään demokratian toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Diskurssianalyysi pohjautuu ajatukseen, että todellisuutta rakennetaan kielen käytön avulla. Kieli sekä heijastelee todellisuutta, että luo sitä. Diskurssit eivät elä tyhjiössä, vaan kieli vaikuttaa todellisuutta rakentavasti (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18). Tässä tutkimuksessa kysymykseksi nousee se, millaista kuvaa lastensuojelusta keskustelijat tulevat kommentaillaan rakentaneeksi ja miten se mahdollisesti vaikuttaa lastensuojelun kehittymiseen jatkossa.

Keskiössä nettikeskustelijoiden lastensuojelusta esiin nostamien diskurssien joukossa ei ehkä olekaan se, mitä diskursseja keskustelijat käyttävät vaan se, mitä diskursseja he eivät nosta esille

(vrt. Suoninen 2004, 62). Nettikeskustelijoiden keskustelutodellisuudessa ei nouse esille puheenvuoroja (tai diskursseja) niistä arvoista ja asenteista, joita sosiaalityöntekijät itse pitävät tieteellisissä ja julkisissa kirjoituksissaan merkittävinä sosiaalityön kannalta. Keskustelussa ei tule esille sosiaalityön merkitys yhteiskunnan vähäosaisten puolustaja tai heikompiosaisten elinolosuhteiden parantajana eli hoivan antajana (ks. esim. Juhila 151-200). Keskusteluun osallistujat eivät myöskään nosta esille dialogisuuden merkitystä asiakastyössä (ks. Juhila 2006, 202) tai sosiaalityön merkitystä yhteiskunnallisesti heikko-osaisten asianajajana (Granfelt 1998, 177).

Painottamalla yksittäisen sosiaalityöntekijän vastuuta ja tietoista päätöstä keskustelijat nostavat esille uskomuksen, että lastensuojelun sosiaalityöntekijällä on valta ja kyky halutessaan nähdä ihmisten yksityisimmätkin ajatukset ja toiminnan. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä uskotaan olevan kyky nähdä ja tunnistaa ihmisen valehtelun ja pahat aikomukset.

Ihmisarvon kunnioituksen ja vähäosaisten puolustuksen diskurssien puuttuessa keskustelijat rakentavat kuvaa lastensuojelusta valtana ja kontrollina. Vallan ja valvonnan viitekehystä vielä alleviivaa keskustelijoiden halu uskoa yksittäisen sosiaalityöntekijän taitoon tunnistaa halutessaan yhteiskunnan pahantekijät.

Lastensuojelujärjestelmällä ja yksittäisellä sosiaalityöntekijällä koetaan olevan rajaton valta puuttua halutessaan ihmisten yksityisyyteen. Samaten rakentuu kuva lastensuojelusta hyvän vanhemmuuden, ja niiden ehtojen jolloin lapsi voi asua kotona, määrittäjänä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työntekijän ammattitaidoksi tiivistyy kyky erottaa kyvykäs vanhempi kyvyttömästä. Epäonnistuminen tässä tehtävässä kertoo yksittäisen sosiaalityöntekijän ammatillisen kompetenssin puutteesta tai

pahimmillaan koko ammattikunnan tarpeettomuudesta ja kyvyttömyydestä hoitaa heille annettua tehtävää.

Kuva lastensuojelusta rakentuu keskustelupalstan keskustelutodellisuudessa melko idealistisena. Keskustelussa lastensuojelu nähdään viimesijaisena keinona pelastaa lapsi kaltoin kohtelevilta vanhemmilta tai muuten huonoista olosuhteista. Lastensuojelun tehtävä ennakoivana lastensuojeluna eli lasten elinolosuhteiden parantamisena ei saa osakseen huomiota. Lastensuojelu redusoituu viimesijaiseksi palveluksi, johon turvaudutaan silloin kun muita keinoja ei ole käytettävissä.

Osasyynä keskustelun pelkistetylle kuvalle lastensuojelusta on varmasti käsitellyn tapauksen julmuus ja ihmisten voimakkaat tunteet siitä, että lastensuojelun tulisi kyetä estämään vastaavanlaiset tapahtumat vastaisuudessa. Itse näen keskustelun antamassa kuvassa lastensuojelussa vaaran siitä, että kuva lastensuojelusta pelkistyy yhä enemmän viimesijaiseksi palveluksi, jossa lastensuojelu keskittyy listaamaan lasten huollossa olevia epäkohtia ja puuttuen vain sellaisiin tilanteisiin, joissa lapsen kehitys vaarantuu selkeästi.

6.2 Epäluulon lisääntyminen lastensuojelua kohtaan

Lastensuojelun diskurssien yksipuolisuuden lisäksi keskustelussa on hämmentävää se, miten lastensuojelujärjestelmän epäonnistuminen yhdessä tapauksessa laajenee määrittelemään koko ammattikuntaa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät määrittyvät epäpäteviksi, laiskoiksi ja saamattomiksi tunareiksi, jotka epäonnistuvat perustehtävässään vain koska eivät viitsi tehdä töitensä kunnolla. Tämän keskustelijoiden rakentaman kuvan lastensuojelusta olen nimennyt turmeltuneen virkamiehen -diskurssiksi, koska kuva lähentelee mielestäni vanhoja herravihaisia pilapiirroksia valtion virkamiehistä.

Mielenkiintoista on se, kuinka usein turmeltuneen virkamiehen - diskurssi nousee keskustelijoiden kommenteissa selittämään sitä, kuinka Eerikan tapauksessa kävi niin kuin kävi. Ei riitä, että yksittäinen tai yksittäiset sosiaalityöntekijät tekisivät virhearvioita, tai epäonnistuisivat perustehtävässään. Epäonnistumisen syynä täytyy olla kokonaisen ammattikunnan perinpohjainen kyvyttömyys ja turmeltuneisuus. Mihinkään muuhun ammattikuntaan, paitsi ehkä poliiseihin, ei havaintoni mukaan kohdisteta yhtä voimakasta kritiikkiä.

Lauerman (2014) sanoja lainaten "On hieman hyytävää ajatella, että ainakin osa verkkokeskustelijoista elää todellisuudessa, jota luonnehtii oletamus lähes kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden pohjattomasta osaamattomuudesta, pahantahtoisuudesta tai molemmista. (Lauerma 2014,24)." Näissä keskusteluissa sosiaaliviranomaiset edustavat "vaarallisia hulluja vailla suhteellisuuden tajua, joille laki antaa rajattomat mahdollisuudet puuttua viattomien ihmisten elämään". Lisäksi "yhteiskunta mädättää ja tuhoaa verovaroin maksetulla viranomaismielivallalla yksilöitä ja perheitä". Taustalla on "psykologien halu tärkeillä" ja "sosiaalitätien hirvittävä himo hajottaa perheitä". (emt., 15-16).

Lauerman näkemys tiivistää hyvin tutkimani keskusteluketjun joidenkin kirjoittajien näkemyksen lastensuojelusta. Lastensuojelussa on kyse vallasta. Lastensuojelulla on kiistatta valta ja oikeus puuttua ihmisten yksityisyyteen ja perhe-elämään. Perusteet lastensuojelun toiminnalle, laille ja työntekijöiden työnkuvalle, jäävät sen sijaan uskoakseni monille tavallisille ihmisille hämäräksi. Lastensuojelusta näkyvät ulospäin vain kaikkein radikaaleimmat toimenpiteet kuten huostaanotot.

Nettikeskustelu on kaikille avointa julkista keskustelua ja sen avulla yhteiskunnan ja sen instituutioiden määrittelyyn voivat osallistua

myös ne ihmiset, jotka eivät sitä muuten tekisi. Näkemykseni mukaan internet ja nettikeskustelut antavat tavallisille ihmisille uuden tavan osallistua kansalaisyhteiskuntaan. Nettikeskustelun avulla kansalaiset voivat haastaa ja kyseenalaistaa perinteisiä instituutioita uudella tavalla. Uudessa tietoyhteiskunnassa kansalaisyhteiskunnan arvioinnin kohteena on myös lastensuojelu.

Nettikeskustelussa lastensuojelun toiminta voidaan kyseenalaistaa kahdesta eri näkökulmasta: lastensuojelun oikeudesta puuttua yksityiselämään ja siitä onko puututtu oikein perustein. Keskustelupalstojen lastensuojelukeskustelun voi nähdä myös uuden kansalaisyhteiskunnan tapana kyseenalaistaa ja järjestyttää olemassa olevia valta-asetelmia.

Yksi mahdollinen selitysmalli tälle löytyy vastapuheen käsitteestä. Vastapuheeksi voidaan määritellä ”puhetavat, joilla ihmiset pyrkivät kyseenalaistamaan heihin kohdistuvia määritelmiä, kieltämään ja muuttamaan ne toisenlaisiksi” (Jokinen ym. 2004, 11). Lastensuojeluun kriittisesti suhtautuvat kommentit voidaan nähdä pyrkimyksenä vallitsevien määrittelytapojen horjuttamiseksi. Ne eivät ole Jokisen ym. (2004) määrittelemää vastapuhetta, vaan vastapuhetta, jonka avulla keskustelijat pyrkivät kyseenalaistamaan heitä määrittelemään pyrkivän tahon, sosiaalityöntekijöiden, statuksen ja roolin.

Aggressiivisimman puheen on taipumusta olla äänekkäintä ja muu puhe jää helposti sen varjoon. Lastensuojeluun kohdistuneiden vihanilmausten yleistyminen voi johtaa siihen, että ne muuttuvat sallitummiksi ja yleisemmiksi myös muussa keskustelussa, jolloin lastensuojeluun kohdistettu vastarinta ja kritiikki muuttuu valtavirraksi, kuten esimerkiksi voidaan nähdä jossakin määrin tapahtuneen maahanmuuttokeskustelussa (Pöyhtäri ym. 2013, 40). Verkkokeskustelut voivat luoda poliittisille päättäjille mielikuvan ”kansan” lastensuojelun vastaisesta mielipiteestä, jota poliittiset

päättäjät sitten käyttäisivät poliittisen päätöksen teon tukena. (Pöyhtäri ym. 2013, 139)

Toisaalta lastensuojelun keskustelupalstojen lastensuojelun vastainen keskustelukulttuuri voidaan nähdä aikansa tuotoksena. Yhteiskunnan turvaverkkojen heikentyessä ja kilpailuyhteiskunnan vahvistuessa korostuu näkemys, että ihmisten tulisi pärjätä omillaan. Kaikki eivät voi kuitenkaan pärjätä ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Huonon taloudellisen tilanteen ja epävarman tulevaisuuden voi katsoa lisäävän riskiä joutua lastensuojelun toimenpiteiden kohteeksi. ja sitä kautta verkon vihamielistä keskustelua ja kansalaisten epäluuloa viranomaisia, erityisesti lastensuojelua kohtaan.

Siitä miten paljon tästä esitetystä vastapuheesta päätyy toiminnan tasolle, voidaan olla montaa mieltä. Itse en usko voimakasta vastarintaa syntyvän. Verkkoyhteisöt ovat luonteeltaan yhteisöjä, joihin liittyminen on vapaaehtoista ja yksilöllistä. Yksilöllä voi olla samanaikaisesti jäsenyyksiä monissa päällekkäisissä ja keskenään kilpailevissa yhteisöissä ja sitoutuneisuus näihin yhteisöihin on verrattain heikkoa (Seppänen & Väliaverronen 2012, 85). Pelkkä osallistumisen tai mielipiteen esittämisen mahdollisuus ei synnytä varsinaista vastakulttuuria. Vaikka osallistuminen netissä olisi kuinka aktiivista tahansa se ei välttämättä siirry ulkopuoliseen maailmaan (Seppänen & Väliaverronen 2012, 194). Suomalaisten luottamus viranomaisiin ja viranomaistoimintaan on ollut perinteisesti verrattain korkea (Eurobarometri 2012), eikä suurta radikalisoitumista ole uskoakseni näkyvissä.

Vastarinta ja epäluuloisuus lastensuojelua kohtaan näkyy toiminnassa enemmän käytännön työssä. "Vastapuheen" toimintaan ohjaavana luonne näkyy joidenkin lastensuojelu käsittelevien sivustojen ohjeistuksissa, joissa ihmisiä ohjataan ottamaan mukaansa nauhuri ja nauhoittamaan tapaamiset asioidessaan

lastensuojelussa, koska ”sosiaaliviranomaiset valehtelevat ja laittavat sanoja suuhun”. Nauhoituksen avulla pyritään valvomaan lastensuojelun toiminnan asianmukaisuutta ja välttämään viranomaisen toiminnan koettu mielivaltaisuus. Tästä valvonnan nurinpäin kääntävästä ”vastavalvonnasta” (vrt. Seppänen ja Väliverronen 2012, 199) voi nähdä jo nyt useita esimerkkejä käytännön työssä.

Yhteiskunnan koventuneet käsitykset ja kasvava epäluulo lastensuojelua kohtaan vaikuttavat ensimmäisenä käytännön työhön. Lastensuojelun pelkistyy mielikuvien tasolla viimesijaiseksi toiminnaksi, jossa pyritään turvaamaan viime kädessä ainoastaan lapsen terveys. Jos vielä lastensuojelun työ leimautuu mielivallan ja huonojen työntekijöiden näyttämöksi on lastensuojelun arkisissa kohtaamisissa yhä vaikeampaa saavuttaa asiakkaiden luottamusta ja päästä dialogiseen työotteeseen. Pahimmillaan lastensuojelun käytännön kohtaamisissa päädytään tiedon keräämiseen erilaisia yksinkertaistettuja lomakkeita käyttäen (Swift & Callahan 2009), kun luottamuksellista suhdetta asiakkaaseen ei voida epäluulon vuoksi saavuttaa.

6.3 Sosiaalityöntekijöiden hiljentyminen

”Mitä tämä tähän kuuluu? Etkö tajua, nämä sosiaalityöntekijät ja muut henkilöt ovat syytteessä. Ei enää tarvitse keskustella termistöistä tai lain mahdollisesta väärinkäytöstä, heitä epäillään rikoksesta ja asia on oikeudessa. Onko tässä jotain vaikeasti ymmärrettävää? Mikä tarve sulla on puolustella sun omaa ammattikuntaasi? Onko sulla jokin trauma?”

Sosiaalityöntekijöiden osallistumista julkiseen keskusteluun on toivottu useilla foorumeilla (esim. Puonti 2004,339) Tämän tutkimuksen kohteena olevassa verkkokeskustelussa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiksi esittäytyneet keskustelijat saivat osakseen

voimakasta kritiikkiä esittäessään lastensuojelun toimintaa selventäviä kommentteja.

Keskustelujen ilmapiiri ja käytetyt retoriikan keinot vaikuttavat myös siihen, kuinka halukkaita sosiaalityöntekijät ovat osallistumaan julkiseen keskusteluun. Ammattinsa vuoksi verkossa asiattoman kohtelun kohteeksi joutuvia työntekijäryhmiä tutkittaessa on todettu että negatiivinen ilmapiiri aiheuttaa työntekijöissä varomista, väsymistä ja välinpitämättömyyttä. Monet asiantuntijat (esim. maahanmuuttopolitiikasta keskusteltaessa) kertovat pohtivansa tarkkaan ennen osallistumistaan julkiseen keskusteluun sen hyötyjä ja haittoja. (Pöyhtäri ym. 2012, 133).

Tämänkin tutkimuksen kannalta keskeiseksi kysymykseksi nousee, kuinka halukkaita sosiaalityöntekijät ovat puolustamaan työtänsä ja selittämään toimintatapoja edes neutraalissa ympäristössä kun vastaanotto ja reagointi voi olla voimakkaan kielteistä. Vaikka sosiaalityön viitekehykseen voidaan nähdä kuuluvan yhteiskunnallisen aktiivisuuden voi oikeutetusti kysyä, onko sosiaalityöntekijän velvollisuus asettautua kritiikin kohteeksi aina ammattinsa kertoessaan.

Nettikeskustelussa ilmenevä henkilöön käyvä retoriikka tekee sosiaalityöntekijän roolista tiedonvälittämisen hankalaksi. Nettikeskusteluun osallistuminen pitkäjänteisesti vaatisi sellaista kovanahkaisuutta, jota tavallisella sosiaalityöntekijällä ei ole, eikä sitä pitäisi häneltä vaatia.

7 Johtopäätökset

7.1 Tutkijan positio

Tutkimusaineiston lukeminen on ollut ajoittain raskas ja kuluttava prosessi. Kirjoitustyötä tehdessäni olen työskennellyt Helsingissä lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtehtävissä yli kuusi vuotta. Tuona ajanjaksona olen omaksunut sosiaalityöntekijän identiteetin, mikä on vaikeuttanut objektiivista suhtautumista lastensuojeluun kohdistettuun kritiikkiin. Suoranaista yhteyttä tapaus Eerikaan minulla ei ole ollut, ainoastaan työkokemuksen tuoma tieto kyseisen kaupungin organisaation toimintakehyksistä ja lastensuojelun toiminnan yleisistä periaatteista.

Keskusteluissa ja lehtiartikkeleissa esille tuodut yksityiskohdat Eerikan kohtalosta eivät voi olla koskettamatta ketään. Vaikka lastensuojelun sosiaalityöntekijänä olen tottunut, ja jossain määrin turtunut, lasten kaltoinkohteluun, tämän lapsen kohtelu on ollut mielestäni poikkeuksellisen julmaa kaikilla mitta-asteikoilla. Siitä huolimatta lehtien artikkelit ja nettikeskustelijoiden syytökset lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä kohtaan ovat tuntuneet mielestäni kohtuuttomilta ja asiaankuulumattomilta.

Tässä tutkimuksessa olen tarkoituksellisesti pyrkinyt pitämään välimatkaa itse tapaukseen ja välttänyt ottamasta kyseisten sosiaalityöntekijöiden syyllisyyteen kantaa. Mielenkiintoni ei kohdistu tapaukseen, sen yksityiskohtiin eikä siihen mitä lapsen asioita hoitaneet sosiaalityöntekijät ovat tehneet tai jättäneet tekemättä. Tapaus Eerika tarjoaa tässä tutkimuksessa vain kontekstin tarkastella ihmisten ja erityisesti nettikeskustelijoiden käsityksiä lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä.

Oman taustani lastensuojelun sosiaalityöntekijänä pelkään vaikuttaneen tämän tutkimuksen syntyyn siten, että oma ennakkواسenteeni lastensuojelua koskeviin uutisartikkeleihin ja nettikirjoituksiin on ollut valmiiksi kielteinen. Artikkeleissa ja nettikirjoittelussa olen havainnut ajoittain tarkoituksellisesti lastensuojeluun ja lastensuojelun toimintaan kielteisesti suhtautuvaa uutisointia.

Lastensuojelun uutisointi on mielestäni mitä suurimmassa määrin poliittista. Kielenkäytön ymmärtäminen sosiaalisesti ja yhteiskunnalliseksi käytännöksi tarkoittaa sitä, että ymmärretään että kielen käyttö on toiminnallista: kieli on yhtä aikaa yhteiskunnallinen tuotos että yhteiskunnallinen vaikuttaja (Juhila 1999, 165). Se kumpi kielenkäyttö tilanteessa hallitsevaa, on kiinni kontekstista ja niistä olosuhteista, joissa kieltä käytetään (Fairclough 1997, 76).

Konstruktiiivisesti asennoituneen tutkijan tehtäväksi katsotaan usein asettautua automaattisesti valtarakenteessa alistuneessa asemassa olevan puolelle (Jokinen & Juhila 2004, 97). Tässä tutkimuksessa se on ollut monin tavoin vaikeaa ja jopa mahdotonta. Sosiaalityöntekijänä en voi allekirjoittaa useimpia keskustelupalstalla lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä esitettyjä näkemyksiä. Päinvastoin useat esitetyistä näkökulmista on helposti osoitettavissa virheellisiksi. Tähän väittelyyn en ole halunnut kuitenkaan lähteä ja olen pyrkinyt pysyttämään keskustelupalstan kielenkäytön analyysissä.

Käytännön tasolla kielenkäytön analysointiin keskittyminen on tarkoittanut sitä, että olen jättänyt tutkimukseni ulkopuolelle heinäkuussa 2015 tulleen Helsingin käräjäoikeuden päätöksen, joissa todettiin Eerikan tapausta hoitaneen sosiaalityöntekijän ja

hänen esimiehensä syyllistyneen tuottamukselliseen virkarikokseen. Oikeuden näkemyksen mukaan sosiaalityöntekijän olisi tietämänsä perusteella pitänyt sijoittaa Eerika kiireellisesti. Helsingin kärjäoikeus katsoi kuitenkin, että kyse ei ole ollut tahallisesta toiminnasta, vaan enemmänkin huolimattomuudesta. Olen tutkimustekstissä pyrkinyt tarkoituksella olemaan esittämättä mielipiteitä sosiaalityöntekijän toiminnasta tai sen mahdollisesta virheellisyydestä. Olivat sosiaalityöntekijät sitten toimineet virheellisesti tai eivät, tapauksen saama julkisuus ja lynkkausmenttaliteetti on mielestäni ollut kohtuutonta.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Laadulliselle aineistolle on usein tyypillistä se, että se muodostuu kielestä: joko valmiiksi kirjallisessa muodossa tai puheena. Kieli ja sitä kautta kvalitatiivinen aineiston on aina monitasoista ja ilmaisultaan rikasta ja kompleksista (Alasuutari 2011, 84). Ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista on vaikea arvioida millainen määrä aineistoa on tutkimuskysymyksen ratkaisun kannalta riittävä. Tässä mielessä koen aineistoni olleen riittävä vastaamaan esittämiini kysymyksiin.

Tässä tutkimuksessa mielenkiintoni kohdistuu yhden keskustelun sisällä rakentuviin merkityksiin. Tällä tutkimuksella en pyri vastaamaan kysymyksiin koskien nettikeskusteluissa yleisesti käytettyjä diskursseja lastensuojelusta tai lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä. Muita keskustelun avauksia silmäillessä pistää nopeasti merkillä kuitenkin sen kuinka samanlaista keskustelu muuallakin on. Se käydäänkö keskustelua nimellä vai nimettömästi ei näytä vaikuttavan esitettyjen kommenttien sisältöön, korkeintaan sävyyn jolla asiat esitetään.

Lastensuojelusta netissä käydyllä keskustelulla uskon olevan laajempaa merkitystä sille, miten ihmiset ymmärtävät lastensuojelun. Laajemmassa mittakaavassa se vaikuttaa myös siihen, miten lastensuojelun työtä ohjataan hallinnollisesti tulevaisuudessa ja miten sen toimintaan ohjataan rahaa. Soisin, että lastensuojelun julkisuuskuvaa tutkittaisiin jatkossa enemmän, jotta lastensuojelu sosiaalityön alana ei jäisi ulkopuoliseksi tarkkailijaksi itseään koskevassa päätöksenteossa.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus. 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Alhanen, Kai (2014) Vaarantunut suojelevalta. Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2012. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Aula, Pekka & Matikainen, Janne & Villi, Mikko (2006) Verkko yhteiskunnallisena tilana. Teoksessa Pekka Aula & Janne Matikainen, & Mikko Villi (toim.) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Yliopistopaino, 9-22.

Aula, Pekka & Matikainen, Janne & Villi, Mikko (2006) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Bardy, Marjatta (toim.) (2013) Lastensuojelun ytimissä. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Bardy, Marjatta (2013) Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 49-79.

Billig, Michael (1987) Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology. Cambridge: University Press.

Burr, Vivien (1995) An Introduction to Social Constructionism. London: Routledge.

Buttny, Richard (1993) Social accountability in communication. London: Sage Publications.

Connolly, Marie & Doolan, Mike (2007). Responding to the deaths of children known to child protection agencies. Social Policy Journal of New Zealand 30, 1-11.

Dijk van, Jan (2006) The network society: social aspects of new media. London: Sage. Second edition (2001)

Ellonen, Noora & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha (2007) Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2001) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.

Eurobarometri (2012) Kansalaismielipide Euroopan unionissa. Kansallinen raportti Suomi. Saatavilla osoitteesta: http://ec.europa.eu/finland/pdf/eb78_fi_nat_raportti.pdf
Viitattu 16.9.2015.

Fairclough, Norman (1997) Miten media puhuu. Suomentanut Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, Norman (2001) Language and Power. London: Longman.

Fairclough, Norman. (2003) Analysing Discourse – textual analysis for social research. New York. Routledge.

Forsberg, Hannele & Kröger, Teppo (toim.) (2011) Social work and Child Welfare Politics. Through Nordic Lenses. Bristol: Policy Press.

Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino (2011) From welfare to illfare: public concern for Finnish childhood. Teoksessa Hannele Forsberg & Teppo Kröger (toim.) (2011) Social work and Child Welfare Politics. Through Nordic Lenses. Bristol: Policy Press, 47-64.

Gergen, Kenneth J. (1999) An Invitation to Social Construction. London: Sage.

Granfelt, Riitta (1998) Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: SKS.

Hankonen, Nelli & Ristolainen, Heidi & Lehtinen, Vilma (2007) Sosiaalipsykologisia lähestymistapoja verkkovuorovaikutukseen. Psykologia 42 (4), 276-288.

Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina (2011) Tavallisten kansalaisten turvallinen kaupunkikeskusta - Tapaustutkimus lasten julkisen kotiintuloaikasuosituksen asettamisesta. Teoksessa Mirja Satka & Leena Alanen, & Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Jyväskylä: Vastapaino, 95 - 130.

Heino, Tarja (2013) Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) (2013) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 84-107.

Herring, Susan C. (2001) Computer-mediated Discourse. Teoksessa Deborah Schiffrin & Deborah Tannen & Heidi E. Hamilton (toim.) The Handbook of discourse analysis. Malden: Blackwell, 612-634.

HKO 2015. (2015). Helsingin käräjäoikeuden tuomio koskien virkarikos oikeudenkäyntiä R 14/5262.

Hurtig, Johanna (2003). Lasta suojelemassa. Etnografia lasten paikan rakentumisesta perhetyön käytännöissä. Acta electronica universitatis Lapponiensis 9.

Hämäläinen, Juha (2011) Perheintervention oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa Aini Pehkonen ja Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 47-92.

Hänninen, Sakari & Palola, Elina (2010) Johdatus jakojen problematiikkaan. Teoksessa Sakari Hänninen & Elina Palola & Maija Kaivonurmi (2010) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 7-26.

Ikonen, Leeni (2013). Salassa pidettävä: suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa. [Vehmersalmi]: Radium-kirjat.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskurssianalyysin aakkoset. 3.painos. Alkuperäinen painos 1993. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja (1999) Diskurssianalyysin suhde sukulaistradioihin. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (2004) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 233-252.

Juhila, Kirsi (2004) Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 151-188.

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Kataja, Kati (2012) Lapsuuden rajoilla. Normaalin ja poikkeavan määrittäminen huostaanotto asiakirjoissa. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 78.

Kananoja, Aulikki & Lavikainen, Marjo & Oranen, Mikko (2013) Toimiva lastensuojelu – selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/handle/10024/126183>
Viitattu 29.9.2015.

Karvinen-Niinikoski, Synnove & Meltti, Tero (2003) Muutosprosesseissa ristiriitaistuva sosiaalityö. Teoksessa Mirja Satka & Anneli Pohjola & Marketta Rajavaara (toim.) Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Jyväskylä: SoPhi, 31-53.

Kestilä, Laura - Paananen, Reija - Väisänen, Antti - Muuri, Anu - Merikukka, Marko - Heino, Tarja - Gissler, Mika (2012). Kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijät. Rekisteripohjainen seurantutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. Yhteiskuntapolitiikka 77(6), sivut 34- 52.

Kivioja, Pasi (2008) Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan muutoksessa. Tampereen yliopisto tiedotusopinlaitos. Julkaisuja Sarja A 106.

Kivivuori, Janne (2007) Lapset henkirikosten uhreina. Teoksessa Noora Ellonen & Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen (toim.) Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80, 21-34

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kytöharju, Heli (2003) Äitien jaksaminen ja vertaistuki Vauva-lehden keskustelupalstalla internetissä. Pro gradu- tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset. Stakes: Työpapereita 4/2005. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL. Saatavilla osoitteesta: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75146/Tp4-2005.pdf> Viitattu 29.9.2015.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne (2013) Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 193-215.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) Tutkimus otteita verkosta. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen &

Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 9-33.

Lamerichs, Joyce & te Molder, Hedwig (2003) Computer mediated communication: from a cognitive to a discursive modal. *New Media & Society* 5(4), 451-473.

Lammi-Taskula, Johanna – Salmi, Minna (2010). Lapsiperheiden hyvinvointi lamasta lamaan. Teoksessa Marja Vaarama & Pasi Moisio & Sakari Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*, 98- 215.

Lapsiasiavaltuutettu (2014) Eriarvoistuva lapsuus. Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattorien valossa. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 3/2014. [Helsinki]: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.

Lasten kuolemat (2014) Onnettomuustutkintakeskus. 1/2014.

Saatavissa:

<http://www.turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetvuosittain/muutonnettomuudet2012/y2012-s1lastenkuolemat.html>

Viitattu 7.9.2015.

Lastensuojelu 2013. Tilastoraportti. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavissa:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116946/Tr26_14.pdf?sequence=5

Viitattu 10.3.2015.

Lauerma, Hannu (2014) Hyvän kääntöpuoli. Helsinki: WSOY.

Löppönen, Paavo & Mäkelä, Pirjo H. & Paunio, Keijo (toim.) *Tiede ja etiikka*. Helsinki: Wsoy.

Mann, Chris & Stewart, Fiona (2000). Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online. London: Sage

Metteri, Anna (2012) Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Tampere: Tampereen yliopisto, Acta Universitatis Tamperensis 1778.

Mäkelä, Raija-Liisa (2013) Suojelusenkelien uhri. [Espoo]:Prometheus

Mänttari-Van Der Kuip, Maija (2013) Julkinen sosiaalityö markkinaistumisen armoilla? Yhteiskuntapolitiikka 78(1), 5-19.

Oikeusministeriö (2013) 8-vuotiaan lapsen kuolemaan johtaneet tapahtumat. 32/2013. Selvityksiä ja ohjeita. Helsinki. Saatavilla osoitteesta:

http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1370865930372/Files/8-vuotiaan_lapsen_kuolemaan_johtaneet_tapahtumat.pdf.

Viitattu 7.9.2015.

Parton, Nigel (2011) Child Protection and Safeguarding in England: Changing and Competing Conceptions of Risk and their Implications for Social Work. British Journal of Social Work 41(5), 854—875.

Pekkarinen, Elina & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (2013) Lastensuojelusta tietäminen on moraalinen velvoite. Yhteiskuntapolitiikka 78 (3), 337-345.

Petrelus, Päivi (2004) Naistapalet hoivaeettiset läheftymistavat fofiaalityöffä. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist & Päivi Petrelus (toim.) Sukupuoli ja fofiaalityö. Sofiaalityön tutkimuksen 3.vuofikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 47–75.

Pietikäinen, Anneli & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Piispa, Minna & Taskinen, Jukka & Ewalds, Helena (2012) Selvitys perhe- ja lapsisurmien taustoista vuosilta 2003-2012. Sisäasianministeriön julkaisu 35/2012. Helsinki: Sisäasianministeriö. Saatavilla: <http://www.intermin.fi/julkaisu/352012?docID=36314>. Viitattu 7.9.2015

Pohjola, Anneli (2003) Sosiaalityön tila ja paikka. Teoksessa Merja Laitinen ja Anneli Pohjola (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-kustannus, 145-165.

Potter, Jonathan. & Wetherell, Margaret (1987) Discourse and Social Psychology. London. Sage

Puonti, Annamajja (2004) Lastensuojelu ja julkisuus. Teoksessa Puonti, Annamajja & Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 335- 340.

Puustinen-Korhonen, Aila (2013) Lastensuojelun kuntakyselyn tulokset.
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/03/Documents/Lastensuojeluraportti.pdf>
Viitattu 25.3.2015

Pösö, Tarja (2007) Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 65-82.

Pösö, Tarja (2010). Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. Janus 18 (4), 324-336.

Pösö, Tarja & Skivenes, Marit & Hestbaek, Anne-Dorthe (2013) Child protection system within the Danish, Finnish ja Norwegian welfare states – time for a child centric approach? European Journal of Social Work 17 (4), 475-490.

Pöyhtäri, Reeta & Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013) Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere: Tampere University press.

Pöyhtäri, Reeta & Kantola, Matleena (2013) Vihapuhe ja sananvapaus. Teoksessa Reeta Pöyhtäri & Paula Haara & Pentti Raittila (toim.) Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere: Tampere University press, 26-72.

Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Hakapaino.

Räty, Tapio (2012) Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen Helsinki: Edita.

Saarinen, Arttu & Blomberg, Helena & Kroll, Christian (2012) Liikaa vaadittu? Sosiaalityöntekijöiden kokemukset työnsä kuormittavuudesta Pohjoismaissa. Yhteiskuntapolitiikka 77(4), 403-418.

Sanoma Magazines Finland (2015) Kävijätilastot. <http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/brandit/vauva.html>. Viitattu 14.3.2015

Schiffrin, Deborah & Tannen, Deborah & Hamilton, Heidi E. (toim.) The Handbook of discourse analysis. Malden: Blackwell.

Sauli, Hannele & Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (2011). Kriisistä kriisiin: lapsiperheiden toimeentulo 1995-2009. Yhteiskuntapolitiikka 76(5), 535 - 543.

Saurama, Erja (2002) Vastoin vanhempien tahtoa. Tutkimuksia 7/2002. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Scheinin, Martin (1991) Ihmisoikeudet ja tutkimusetiikka. Teoksessa Paavo Löppönen & Pirjo H. Mäkelä & Keijo Paunio (toim.) Tiede ja etiikka. Helsinki: Wsoy, 85-103.

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012). Mediatyhteiskunta. Tampere: Vastapaino.

Sinko, Päivi (2004) Laki ja lastensuojelu. Juridisoituvat käytännöt lastensuojelun arjessa ja asiantuntijuuden määrittelyssä. Helsinki: Palmenia.

Sosiaalihuoltolaki. Soveltamisopas. (2015) Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla osoitteesta:
<http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+sovelta misopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>. Viitattu 7.9.2015.

Suoninen, Eero (1997) Miten tutkia moni äänistä ihmistä. Acta Universitatis Tamperensis 580. Tampere: Tampereen yliopisto.

Suoninen, Eero (1999) Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Swift, Karen J. & Callahan, Marilyn (2009) At risk: Social Justice in Child Welfare and Other Human Services. Toronto: University of Toronto Press.

Syvälä, Maria (2013). Hukassa huostassa – kertomuksia lastensuojelun runtelemista perheistä. [Vehmersalmi]: Radium- kirjat.

Taskinen, Sirpa (2010) Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Tiitinen, Laura & Kauppi, Arto (2014) VIISI VAIENTAMISEN TAPAA – sosiaalialan työntekijöiden julkiseen viestintään kohdistuvat sananvapauden rajoittamisen ja vaientamisen käytännöt. Oikeus 43(2), 125-146.

Toimiva lastensuojelu (2013) Selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 19/2013. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 25.3.2015: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1858918

Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013) Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 49-67.

Uusitalo, Hannu (1991) Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva:WSOY

YK:n lasten oikeuksien sopimus (1989). Saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>
Viitattu 14.2.2015.

Vauva.fi: keskustelun säännöt. Saatavilla osoitteessa: http://www.vauva.fi/artikkelit/keskustelualueen_saannot
Viitattu 26.3.2015.

Valtakunnallinen lastensuojelun henkilöstöselvitys (2014) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Valvira. Selvityksiä 1/2014.
Saatavissa osoitteesta:

https://www.valvira.fi/documents/14444/22511/Lastensuojelun_henkilostoselvitys.pdf.

Viitattu 7.9.2015

Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.)(2007) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Welbourne, Penelope (2011) Twenty-first century social work: the influence of political context on public service provision in social work education and service delivery. European journal of Social Work 14(3), 403-420.

Wilenius, Marianne (2010) Aina on joku äiti paikalla. Pienten lasten äitien tiedonhankintaa internetin keskustelufoorumilla. Pro gradu – tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Tutkimuksessa käytetyt lait ja asetukset ja niiden valmistelutyö:

HE 44/2002 (2002) Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 354/2014 (2014) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812).

Lastensuojelulaki (2007/417).